

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 56

Måndagen den 26 maj.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 154—156 och 166—177 samt sammansatta stats- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1.

§ 3.

Vid nu skedd föredragning av sammansatta stats- och jordbruksutskottets memorial, nr 2, angående ersättning åt utskottets sekreterare biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Bevillningsutskottets härfpå föredragna betänkanden nr 48 och 49 blevo ånyo bordlagda.

§ 5.

Vidare föredrogs bankoutskottets memorial, nr 63, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande två punkter i bankoutskottets utlåtande nr 53 angående vissa ändringar i avlöningsstaten för riksgäldskontoret m. m.

De i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna blevo av kammaren godkända.

§ 6.

Härefter föredrogos, men blevo åter lagda på bordet bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 64—74, första lagutskottets utlåtanden och memorial nr 29—32, andra lagutskottets utlåtande nr 43, jordbruksutskottets utlåtanden nr 99—102 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 14.

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 56.

§ 7.

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ordnande av den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden samt angående statsbidrag för anställning av distriktssköterskor jämte i dessa ämnen väckta motioner.

I en den 11 mars 1919 dagtecknad proposition, nr 260, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade Kungl. Maj:ts under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att på extra stat för år 1920 anvisa

dels för anställande i medicinalstyrelsen av en inspektris över sjuksköterskeväsendet ett förslagsanslag, högst, 4,700 kronor, därav 1,500 kronor anses motsvara tjänstgöringspenningar,

dels till bestridande av kostnaderna för anordnande i Stockholm av en statens skola för utbildning av distriktssköterskor ett förslagsanslag å 8,000 kronor,

dels till stipendier för sjuksköterskor för genomgående av nämnda statens skola för utbildning av distriktssköterskor ett förslagsanslag, högst, 20,000 kronor,

dels ock för beredande av statsbidrag för anställning av distriktssköterskor i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angivna grunder ett förslagsanslag å 250,000 kronor.

I sammanhang med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehåft två inom första kammaren väckta motioner, den ena, nr 182, av herr *von Koch*, däri hemställts, att det i propositionen föreslagna förslagsanslaget till statens skola för utbildning av distriktssköterskor måtte — med beaktande av i motionen anförda synpunkter — ökas till 12,000 kronor samt den andra, nr 183, av herr *Kaijser*, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag för anställande av distriktssjuksköterskorna även måtte utgå till stadskommuner efter samma grunder som till landskommuner.

Utskottet hemställde

I. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herr Kaijsers ovanberörda motion, på extra stat för år 1920 anvisa

a) för anställande i medicinalstyrelsen av en inspektris över sjuksköterskeväsendet ett förslagsanslag, högst, 3,800 kronor;

b) till bestridande av kostnaderna för anordnande i Stockholm av en statens skola för utbildning av distriktssköterskor ett förslagsanslag å 8,000 kronor;

c) till stipendier för sjuksköterskor för genomgående av nämnda statens skola för utbildning av distriktssköterskor ett förslagsanslag, högst, 20,000 kronor; och

d) för beredande av statsbidrag för anställning av distriktssköterskor i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 11 mars 1919 angivna grunder, dock med vissa

av utskottet förordade ändringar, ett förslagsanslag å 250,000 kronor; samt

II. att herr von Kochs motion måtte anses besvarad genom vad utskottet under I. hemställt.

Reservation hade avgivits av herr *Erlansson*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet *Schotte*: Herr talman, mina herrar! Utskottets hemställan i förevarande utlåtande avviker endast i ett avseende från Kungl. Maj:ts förslag, i det att utskottet har sänkt avlöningen för den föreslagna inspektrisen över sjuksköterskeväsendet från föreslagna 4,700 kronor till 3,800 kronor. Jag beklagar, att utskottet ansett sig böra företaga en dylik ned-sättning. Men då denna fråga satts i samband med frågan om yrkesinspektrisens avlöning, så kan jag för min del icke motsätta mig att kammaren biträder utskottets förslag. Man får antaga, att i sammanhang med ordnandet av avlöningen för yrkesinspektionens kvinnliga befattningsinnehavare det också kommer att bli möjligt att återkomma till frågan om avlöningen för nu ifrågavarande inspekttris. Jag har således all anledning att antaga, att med hänsyn till utskottets välviliga hållning till Kungl. Maj:ts proposition föreliggande viktiga och betydelsefulla fråga angående sjuksköterskeväsendets ordnande skall bringas till en god lösning.

I utskottets motivering framställas emellertid ett par erinringar mot Kungl. Maj:ts förslag, som föranleda mig att här yttra några ord för att motivera den hållning, som Kungl. Maj:t i förevarande hänseende har intagit. Den första skiljaktigheten hänför sig till frågan om minimiutbildningstiden för godkända sjuksköterskeskolor i allmän sjukvård. Jag har här i anslutning till allmänna svenska läkarföreningens uppfattning och medicinalstyrelsen förslag ansett, att de övervägande skälen tala för att sätta denna minimiutbildningstid till *ett* år. Utskottet har emellertid vid övervägandet av förevarande spörsmål trots sig finna de starkare skälen tala för att utbildningstiden för godkända sjuksköterskeskolor sättes till *två* år.

Frågan om längden av ifrågavarande utbildningstid, d. v. s. närmast den tidslängd, som staten bör kräva för att lämna sitt godkännande åt en sköterskeskola, har varit föremål för olika meningar, och tvivelsutan kunna goda skäl anföras för såväl den ena som den andra ståndpunkten. Vid avvägande av den fordran, som staten härvidlag bör uppställa, har jag för min del funnit det vara önskvärt, att man håller denna minimitid inom en relativt begränsad tid. Det är ju så, att innebörden av ifrågavarande förslag i första hand är, att sjuksköterskor, som genomgått kortare utbildningskurs än den föreskrivna, skola uteslutas från all delaktighet i det statsunderstödda pensionsväsendet. Fasthåller man vid detta, så torde det vara tämligen klart, att statens fordran på utbildningstidens längd icke bör sträckas över den minimitid, som *oundgängligen* enfordras för att utbilda en sjuk-

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.
(Forts.)

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.
(Forts.)

sköterska, som är väl ägnad för sitt ansvarsfulla kall. En längre gående ståndpunkt eller fordran innebär i viss mån en orättvisa mot de sjuksköterskor, som väl förstått skaffa sig en för sin verksamhet nöjaktig utbildning, men som av ekonomiska skäl icke ha tillfälle att genomgå den längre kurs, som staten fordrar för att de skola bli berättigade till pension.

Vidare är kravet på en längre utbildningstid givetvis ägnat att minska tillloppet till sjuksköterskebanan och därigenom försvåra möjligheten att erhålla en tillräckligt talrik sjuksköterskekår. I det avseendet måste man särskilt erinra sig, att den nyligen antagna epidemilagen kommer att kräva ungefär dubbla antalet av de sjuksköterskor som för närvarande äro anställda i ifrågavarande sjuksköterskekår, ävensom att genom den föreslagna och tillstyrkta distriktssjukvården omkring 1,300 sjuksköterskor komma att tagas i anspråk i stället för nuvarande mellan 400 och 500. Vidare må uppmärksammas, att med det här föreliggande förslaget liksom också förslagen till ändringar av lasarets- och sjukstugestadgandena sjuksköterskepersonalens tjänstgöring blir reglerad, så att nöjaktig vila kan beredas densamma, och det är därför också givet, att denna personal vid lasarett och likställda inrättningar kommer att avsevärt ökas.

Dessa förhållanden ha varit för mig bestämmande, när jag förordat den ettåriga kursen. Givetvis är det emellertid så, att den tvååriga utbildningskursen ger en bättre och mera betryggande utbildning, och är det så att denna kammare, liksom förut den första, anser sig böra uppställa fordran på en tvåårig utbildningstid, så skall jag för min del foga mig däri. Men det är uppenbart, att, därest det sedan visar sig, att svårigheter uppstå att rekrytera sjuksköterskekåren och att man därför icke kan tillgodose det stora och betydelsefulla ändamål, som anställandet av distriktssköterskor innebär för landsbygdens sjukvård, man då måste komma tillbaka till frågan om utbildningstiden och tilläventyrs träffa andra förfoganden.

Den andra punkten, vari utskottet i sin motivering gjort vissa erinringar mot Kungl. Maj:ts förslag, hänför sig till den fordran, som är uppställd i proposition om att godkänd sjuksköterskebyrå skall ansluta sig till den offentliga arbetsförmedlingen. Utskottet har visserligen medgivit, att vissa ganska beaktansvärda fördelar skulle ernås genom sjuksköterskebyråernas anslutning till den allmänna arbetsförmedlingen, men utskottet har två skäl däremot. Det första skälet är, att en sjuksköterskebyrå bör vara ett hem för sköterskorna och ej blott en arbetsförmedlingsanstalt; »den bör för sköterskorna verka med något av ett hems omtanke och handledning. Och det torde knappast kunna undgås, att en byråernas subordination under den allmänna arbetsförmedlingen härutinnan komme att inverka på ett mindre gynnsamt sätt.»

Det andra skälet är, att anslutning, till arbetsförmedlingen »ogillas av dem, för vilkas räkning den närmast skulle inrättas och från vilka intresserad medverkan med skäl bör kunna påräknas». Jag tror, att man inom sjuksköterskekåren ganska allmänt missuppfattar denna fråga. Det är ju riktigt, att en sjuksköterskeförening bör ver-

ka med något av ett hems omtanke och tillsyn, men denna funktion utföres väl av föreningens ledning, och ej av det arbetsförmedlingskontor, som föreningen underhåller. Det är svårt att inse, hur sjuksköterskeföreningens hemverksamhet skulle kunna förryckas därigenom, att den platsförmedlingsbyrå, som föreningen upprättar, etablerar ett samarbete med den offentliga arbetsförmedlingen. Anslutningen till arbetsförmedlingen skulle ju ske på så sätt, att sjuksköterskebyråns självständighet bleve fullt bibehållen och betryggad, och att all hänsyn skulle tagas till de egenartade förhållanden, som sjukvårdens arbetsförmedling uppställer. Meningen har varit, att sjuksköterskebyråns skulle bibehålla sina egna föreståndarinnor och fullt självständigt bedriva sin verksamhet och mottaga rekvisitioner på arbetskraft direkt från allmänheten. Byråns skyldigheter gentemot arbetsförmedlingen skulle begränsas till att dels mottaga och expediera rekvisitioner, även om de inkomma genom något av de offentliga arbetsförmedlingskontoren, och dels ha skyldighet att lämna uppgift om tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden till den sedvanliga riksvakanslistan. Farhågorna för att dessa begränsade åligganden på något sätt skulle inkräkta på byråns självständighet, äro enligt min mening fullkomligt obefogade och mycket överdrivna.

Utskottet har emellertid begränsat sin erinran mot Kungl. Maj:ts förslag i denna del genom att framhålla, att fordran på anslutning till den offentliga arbetsförmedlingen *nu* icke borde uppställas. Möjligen kan man få taga fasta på detta uttalande och hysa den förhoppningen, att betänkligheterna mot den föreslagna anordningen framdeles kunna undanrödjas, sedan man fått tillfälle att för vederbörande sjuksköterskeorganisationer klargöra, att deras farhågor icke ha någon grund. Att den framförda planen, om anslutningen till den offentliga arbetsförmedlingen skulle vara till stor fördel såväl för allmänheten som för den offentliga arbetsförmedlingens framtida utveckling, torde vara säkert. Man torde också kunna förutsätta, att denna tanke om sjuksköterskebyråernas anslutning till den offentliga arbetsförmedlingen har framtiden för sig.

Jag skall emellertid på denna punkt icke göra några starkare erinringar. Jag tar för givet, att denna fråga framdeles kommer att ordnas på sätt, som i propositionen är föreslaget, även om det *för närvarande* mött vissa svårigheter att ordna saken på detta sätt.

Herr Erlansson: Herr talman! Jag har inom utskottet avgivit en blank reservation, och jag skall därför be att med några ord få tillkännage min ståndpunkt.

Jag har avvikit från utskottets beslut i de två punkter, där utskottet icke följt den kungl. propositionen, och de två punkterna ha ju redan av departementschefen vidrörts, så att jag i stort sett i huvudsak kan instämma med honom. Jag skall ej heller använda lång tid utan endast i största korthet peka på att utskottet gått med på en treårig utbildningstid för distriktssjuksköterskorna.

Som vi se av betänkandet och också nu ha hört, är planen den, att hela vårt land skall uppdelas i 1,300 distrikt för sjuksköterskor.

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.

(Forts.)

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.

(Forts.)

Vi ha nu mellan 400 och 500 sådana sköterskor i vårt land, och det skulle alltså ytterligare behövas omkring 900 stycken för att fylla behovet. Dessutom skall, enligt den lag, som antagits av riksdagen, epidemisjukhusens antal fördubblas inom 8 år, vilket kommer att medföra, att ett ganska stort antal sjuksköterskor behövas utöver det nyss nämnda antalet.

Då man har att ta ställning till utbildningstiden för dessa sjuksköterskor, bör man naturligtvis icke allenast tänka på den förmån, som vinnes genom en längre tids utbildning, utan man har också att tänka på, om det är möjligt att med en treårig utbildningstid erhålla det antal sjuksköterskor, som erfordras. Det kan ju vara möjligt, att en längre utbildningstid kommer att utgöra ett hinder, och i så fall skulle det ju vara berättigat att ha en kortare utbildningstid och få behovet av sjuksköterskor hastigare fyllt, ty det hjälper ju föga de personer, som icke kunna erhålla sjukvård, om det på andra platser finnes sjuksköterskor med större utbildning, och som bättre kunna fylla sitt värv.

Det har också sagts, att i Tyskland fordras t. ex. för statsanställda sjuksköterskor en utbildningstid av endast ett år.

Nu är det ju så, att medicinalstyrelsen gått med på en ettårig utbildningstid i allmän sjukvård, och för att bli distriktssjuksköterskor fordras dessutom en kurs på ett år. Fullmäktige för läkarföreningen ha ställt sig på samma ståndpunkt. De sakkunniga ha också uttalat sig för att en ettårig utbildningstid i allmän sjukvård är tillräcklig för att dessa sjuksköterskor skola kunna vara allmänheten till mycket stort gagn och stor nytta, och att det visat sig, att det vore att ställa kravet för högt att begära mer än en ettårig kurs som ett minimum. Departementschefen har ju också, som man funnit av propositionen och hört här i dag, ställt sig på den ståndpunkten, och det synes alltså vara starka skäl, som tala för att en utbildning av denna längd, nämligen ett år i allmän sjukvård och ett års utbildning därutöver för att kunna vara distriktssjuksköterska, borde vara alldeles tillräcklig.

Häremot har ju rests en annan uppfattning. Det har sagts, att den tiden skulle vara otillräcklig, och därför har man begärt längre utbildningstid. Utskottet har också gått med på denna längre tid, innebärande en treårig utbildningstid, vilket i alla fall förefaller mig onödigt långt.

Den andra punkten, däri jag avviker från utskottets uppfattning, är frågan om sjuksköterskebyråernas anslutning till den offentliga arbetsförmedlingen. Jag anser, att det skulle ha fördelar med sig att ordna saken på det sättet, och därför har jag även därutinnan ställt mig på Kungl. Maj:ts propositionsståndpunkt.

Med dessa korta ord, skall jag be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition i dessa tvenne punkter såväl som i dess helhet. Då måste ur motiveringen i sista raden av första stycket utgå orden »endast i vissa här nedan nämnda avseenden» och i stället ordet »icke» inskjutas. Vidare skola ur motiveringen utgå andra, tredje, fjärde och femte styckena och å sid. 10 mellersta stycket

skola orden »skolans undervisningsplan» ersättas med »den av Kungl. Maj:t föreslagna distriktsskolans undervisningsplan». Sedan skola vidare utgå de punkter, som beröra sjuksköterskebyråernas ställning till arbetsförmedlingen, det vill säga den del av utskottets motivering, som börjar nederst på sid. 10 och fortsätter hela elfte sidan. På sid. 12 måste också det fjärde stycket utgå. Slutligen skola också utgå ur utskottets kläm under d) orden »dock med de av utskottet här ovan förordade ändringar».

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.

(Forts.)

Jag skall be att få yrka bifall till detta mitt förslag.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag har från början vid behandlingen av detta ärende inom utskottsavdelningen varit anhängare av Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga, men på grund av de upplysningar, som under ärendets behandling framkommit, har jag nu blivit en övertygad anhängare av utskottets förslag.

Jag skall be att gent emot herr Erlanssons påstående, att man borde ansluta sig till Kungl. Maj:ts proposition, få framhålla, att jag tror hans ståndpunkt hade varit betydligt starkare, om det varit möjligt för honom att följa de sakkunnigas ursprungliga förslag. I detta avseende vill jag emellertid påpeka, att den uppdelning, som av de sakkunniga föreslagits inte kunnat godkännas ens av Kungl. Maj:t.

Vad sedan beträffar utbildningstiden, måste man väl dock taga stor hänsyn till dels vad sjuksköterskorna själva vilja i detta fall, dels vad många läkare säga och dels slutligen framför allt till hur det överhuvud *nu* är ställt i förevarande avseende.

Om man läser sid. 9 i utskottsbetänkandet, finner man att av det antal sjuksköterskeelever, som under åren 1912—1914 undergingo en mera fullständig sjuksköterskeutbildning, 783 stycken, genomgingo icke mindre än 628 tvåårig kurs. Det är alltså allenast 155, som gått igenom endast ettårig kurs. Jag tycker därför, att det skulle vara att taga ett steg fullkomligt baklänges, i fall man med den utveckling, som undervisningen på detta område numera tagit, komme och föreskreve, att det skulle vara tillräckligt med en ettårig utbildning. Särskilt får man tänka på, att dessa distriktssjuksköterskor i allmänhet skola verka på egen hand ute på landsbygden, och ehuru desamma visserligen ha läkare att tillgå, som de kunna rådfråga, intaga de dock en helt och hållet annan ställning än de sjuksköterskor, vilka efter en ettårig utbildningskurs tjänstgöra på lasarett, där de ju kunna ha tillfälle att vända sig till läkare och äldre sjuksystrar med erfarenhet på området. Kom ihåg, att dessa sjuksköterskor på landsbygden ha en mera självständig uppgift än de övriga, och kom ihåg, att vi för vår del, som äro landsbygdsrepresentanter, ha skäl att hålla på, att endast det bästa är gott nog för denna landsbygd.

Det är dessa skäl, som gjort, att jag har måst ställa mig på samma ståndpunkt som utskottet i denna sak.

Herr Erlansson nämnde vidare, att utskottets förslag skulle

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.
(Forts.)

medföra allt för svåra ekonomiska olägenheter för den personal, som utbildas till sjuksköterskor. Det kan då kanske icke skada att upplysa kammaren om att sedan herr Erlansson kommit underfund med vad avdelningen i övrigt fått klart för sig, nämligen att sjuksköterskor vanligtvis efter ett års verksamhet erhålla åtskilliga löneförhöjningar, kom herr Erlansson i utskottet på den briljanta idén, att Kungl. Maj:ts förslag om stipendier för de mindre bemedlade icke vore, som han tyckte aldeles behöfligt, eller att bidragen i alla händelser icke behöfde vara så stora, som Kugl. Maj:t föreslagit. Jag vill härmed säga, att samtidigt som herr Erlansson gjort gällande, att det skulle vara ekonomiskt svårt för sjuksköterskor att reda sig med en lång utbildningstid, har han å andra sidan i utskottet velat vara med om att sätta ned stipendierna, därför att han ansåg dem vara för höga.

Nu medger jag villigt, att man kan ha olika uppfattningar om, hur man skall ordna saken, när det gäller minimikraven i detta avseende. Jag tror dock, att man ställer sig på den absolut säkra sidan, om man utgår ifrån de nuvarande förhållandena, och jämväl från de synpunkter, som sjuksköterskorna själva ansluta sig till och vartill också så många läkare ställt sig gillande. Därtill kommer så, att det skäl, som av medicinalstyrelsen hittills åberopats, har visat sig vara ett sådant, som icke längre har något stöd för sig. Det hänför sig ju till den åsikten, att tvåårig utbildningstid skulle bli alltför dyrbar och även svårt i början att besätta distriktssjuksköterskornas platser. Hur det ställer sig ekonomiskt har jag förut tillåtit mig antyda och beträffande svårigheterna nu i början att erhallå distriktssköterskor har ju utskottet för sin del pekat på dispensvägen. Jag tror, att det är klokare att gå den vägen än att från första stund sätta såsom minimum en alltför kortvarig utbildningstid. Jag skall på den här punkten, herr talman, be att få säga, att det särskilt för landsbygdens folk, som ju icke har tillgång till stadens lätta och mycket bättre ordnade läkareförhållanden, är av yttersta vikt att få en så fullt utbildad och mångsidigt utbildad distriktssjuksköterskekår som möjligt.

Sedan endast några ord beträffande den offentliga arbetsförmedlingen på detta område. Herr statsrådet ansåg, att man icke kan vara fullkomligt övertygad om att, såsom jag tror han sade, utskottets förslag skulle leda till ett gott resultat. Jag vill i detta sammanhang säga, att den förklaring som givits från herr statsrådets sida nu, enligt min uppfattning icke synes fullt sammanfalla med den som återfinnes i propositionen. Nu har utskottet för sin del yttrat i detta avseende att utskottet »hyser den övertygelsen, att det skall bli va möjligt för Kungl. Maj:t att på ett lämpligt och billigt sätt organisera denna verksamhet utan att anlita en utväg, som har bland annat det emot sig, att den starkt ogillas av dem, för vilkas räkning den närmast skulle inrättas och från vilka intresserad medverkan med skäl bör kunna påräknas». Sedan talar utskottet litet om vilka uppgifter, vilken statistik m. m. det anser ålliga den nuvarande förmedlingsverksamheten på detta område att lämna till

den statliga arbetsförmedlingen eller till socialstyrelsen rättare sagt. Om nu utskottet för sin del pekar på denna utväg, och om departementschefen likaledes i viss mån accepterar förfaringssättet, kan jag icke inse, vad det skulle finnas för anledning för andra kammaren att frångå utskottets förslag. Jag tror, att man även på denna punkt kan med ganska stort jämnmod finna sig i och anlita de utvägar, som i utskottsförslaget framlagts.

Jag tillåter mig, herr talman, att på grund av vad jag nu anfört och vad som i övrigt anförts uti utskottets motivering få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hagman i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Det torde väl vara obestridligt, att ju längre utbildningstid man sätter, dess bättre resultat skall man uppnå, men det förefaller mig, som fråga i detta avseende vore, huruvida det är behöfligt att här fastställa längre utbildningstid än ett år. Om man går till de sakkunnigas betänkande, skall man finna, att just denna fråga om utbildningstiden varit föremål för ingående överläggningar, och det är ganska intressant att se, till vilket resultat man därvid kommit hos de sakkunniga. Man säger där, att man bör anordna tvenne olika utbildningsanstalter, en med ettårig och en med tvåårig utbildningstid. Den skola, som skall ha ettårig utbildningstid, skulle man kalla för en lägre läroanstalt, och den, som skall ha tvåårig utbildningstid, skulle betecknas såsom en högre läroanstalt. Vidare kommer härtill, att de, som utgingo från den tvååriga skolan, skulle kallas sjuksköterskor, och de, som utgingo från den ettåriga skolan, skulle kallas för undersköterskor. Och till yttermera visso tänkte man sig införa vissa gradtecken, som skulle utmärka, från vilken skola vederbörande kommit.

Man har även bland de sakkunniga varit inne på, att man skulle införa bötesbestämmelser, därest den lägre gruppen med den lägre utbildningstiden annekterade den högres gradtecken, alltså en ren militaristisk utvecklingsform på detta arbetsområde.

Det är intressant och hälsosamt att se, huru vederbörande departementschef strukit alla dessa funderingar och helt enkelt övergått till den form, som vi sedermera finna i propositionen. Allt detta synes mig ge vid handen, att frågan om utbildningstiden inom detta yrke är synnerligen viktig, och när herr civilministern sedermera föreslår, att utbildningstiden skulle fastställas till endast ett år, så anser jag, att för detta yrkande presterats synnerligen goda skäl. Utskottet, som emellertid har kommit till jämnt dubbelt så lång tid, anför för sin del åtskilliga skäl för att man skulle fördubbla tiden. Utskottet föreslår, att staten av de godkända sköterskeskolorna skall fordra en minimiutbildningstid, som är jämnt dubbelt så lång mot den tid, som fullmäktige för allmänna svenska läkarföreningen och medicinalstyrelsen förklarar tillräckligt att dana för sitt kall väl skickade sköterskor.

I detta krav går utskottet alltså vida utöver vad de inom civildepartementet tillkallade sakkunniga ansett sig böra fordra. De

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.
(Forts.)

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.

(Forts.)

sakkunniga ha enhälligt avvisat tanken på att fordra tvåårig minimiutbildning för alla sjuksköterskor.

De sakkunniga ha dessutom yttrat: »Man måste obetingat medgiva, att sjuksköterskor med ettårig utbildning kunna väl fylla ett stort antal sjukvårdsuppgifter såväl i enskild som i offentlig sjukvård.» Och de sakkunniga ha i sitt betänkande uppställt frågan: »Kan man under ett år i allmänhet bibringa en sköterskeutbildning, som i avsevärd grad kan vara till allmänt gagn?» Denna fråga ha de sakkunniga besvarat sålunda: »Härpå måste var och en, som vet, huru stort antal utmärkta sköterskor, som utgått från ettåriga skolor, svara ett alldeles obetingat ja.» Man frågar sig då, vad utskottet haft för starka skäl till att så kraftigt skärpa den fordran, som de sakkunniga, fullmäktige för läkarföreningen och medicinalstyrelsen ansett sig kunna uppställa?

Dessa av utskottet presterade skäl äro i huvudsak trenne. Det första skälet är det, att Fredrika Bremer-förbundets styrelse, Röda korsets sjuksköterskehem och Svensk sjuksköterskeförening av 1910 ha i skrivelse till utskottet påyrkat en tvåårig utbildningstid. Men att dessa yrkanden framkommit, bevisar endast, efter mitt sätt att se, att sakkunskapen hyser delade meningar i fråga om detta spörsmål. Mot de nämnda yrkandena stå bestämda uttalanden från läkarföreningen och medicinalstyrelsen. För övrigt är man icke heller bland sjuksköterskorna själva enhällig i yrkandet på en tvåårig utbildningstid. Så lär t. ex. Allmänna svenska sjuksköterskeföreningen i en till utskottet ingiven skrivelse anslutit sig till Kungl. Maj:ts proposition utan några ändringsyrkanden. Detta omnämner emellertid icke utskottet i nu föreliggande utlåtande.

Det andra skälet, som utskottet presterar, är, att de nuvarande sjuksköterskeskolorna i allt större omfattning övergå till tvåårig kurs. Detta skulle ju kunna anses vara ett starkt skäl, ifall det vore fråga om att fastställa en fix utbildningstid för alla sköterskeskolor. Vore det fråga om att bestämma en gemensam utbildningstid för alla skolor, då kunde det ju vara anledning att därtill välja den tid, som de flesta nuvarande skolor ha. Men nu gäller det endast att fastställa, vilken utbildningstid som skall vara ett minimum för att vederbörande sköterska skall bli pensionsberättigad. Den omständigheten, att ett flertal skolor numera anordnat en tvåårig kurs, bör väl icke vara anledning att vägra pensionsrätt och övriga förmåner åt sköterskor, som genomgått ettårig kurs, då så många sakkunniga bestämt vitsorda, att en ettårig kurs räcker till för att utbilda en fullgod sköterska.

Utskottet förmenar, det den omständigheten, att de nuvarande sköterskeskolorna i allt större omfattning övergå till tvåårig kurs, utgör bevis för att behovet av en tvåårig utbildningstid gjort sig allt starkare gällande. Nu är det emellertid ett välbekant faktum, som även påpekas i den kungl. propositionen, att många lasarett anordna sjuksköterskeskolor, icke så mycket för att utbilda sjuksköterskor, som för att genom mottagande av elever förskaffa sig billig arbetskraft. Man måste därför räkna med, att motivet för en utsträckning av utbildningstiden i många fall kan ha varit just en

sådan önskan att få behålla och utnyttja sina elever under två år i stället för under ett. Vid en del lasarett är också den tvååriga utbildningen så anordnad, att eleverna under det andra året få genomgå precis detsamma, som de lärt sig under det första. Att införandet av tvåårig utbildningstid vid dessa lasarett icke varit grundad på någon övertygelse om behovet av denna tid för utbildningsändamål, torde verkligen med skäl kunna misstänkas.

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.
(Forts.)

Härmed är emellertid icke meningen att bestrida, att det föreligger ett behov även av en tvåårig utbildningstid för vissa sköterskeuppgifter. Utan tvivel behövs det tvååriga skolor för att förskaffa en del sköterskor en högre kompetens. Men Kungl. Maj:ts proposition innebär ju icke något attentat mot de tvååriga skolorna. Enligt denna skulle ju både tvååriga och treåriga skolor erhålla Kungl. Maj:ts godkännande, och man kan antaga, att godkännandet till dessa högt kvalificerade skolor skulle komma att givas med mycket stort nöje. Att man fastställt ett år såsom den minimitid, vilken icke får underskridas, utgör naturligtvis intet hinder för vederbörande sjukvårdsanstalter att inrätta sina skolor för hur lång utbildningstid som helst.

Utskottets tredje skäl är det, att kravet på en tvåårig minimikurs icke skall försvåra för medellösa kvinnor att utbilda sig till sjuksköterskor, då eleverna ej sällan under det andra utbildningsåret torde kunna påräkna en viss kontant ersättning för sitt arbete. För min del förstår jag icke, hur man kan garantera, att eleverna skola erhålla en sådan ersättning. Därför finnes egentligen ingen som helst säkerhet. Och är det anledning antaga, att ersättningen skall bli tillräcklig? Eleverna skulle ju enligt utskottets förslag vara tvungna att stanna vid skolan i två år och få därför nöja sig med hur liten ersättning som helst eller ingen ersättning alls.

Då de inom civildepartementet tillkallade sakkunniga beslöto sig för att föreslå, att statens godkännande skulle givas även åt ettåriga skolor, var ett av deras huvudskäl för denna åtgärd det, att de ville bereda möjlighet för sköterskebiträdena att utbilda sig till sjuksköterskor. De sakkunniga ansågo nämligen, att det mötte vissa svårigheter för sköterskebiträdena att genomgå en tvåårig kurs. Här om hava de sakkunniga yttrat följande i sitt betänkande på sid. 114: »Möjligheterna för ett sköterskebiträde att genomgå en tvåårig kurs måste bliva rätt begränsade, dels på grund av ekonomiska skäl, dels emedan fordringarna på skolkunskaper vid de högre kurserna redan hittills i allmänhet sträckt sig längre än till enbart folkskolebildning och framdeles säkerligen komma att ytterligare skärpas. Svårigheterna att genomgå en ettårig skola torde däremot icke vara större, än att varje dugligt, samvetsgrant och för sköterskekallet lämpligt biträde bör kunna övervinna dem. Fordringarna på skolkunskaper vid de ettåriga skolorna komma nog i regel ej att gå över folkskolebildning, och med omtanke och sparsamhet bildar den ekonomiska frågan intet större hinder.» De sakkunniga hava således den uppfattningen, att de ettåriga skolorna behövas för att bereda mindre bemedlade eller folkskolebildade unga

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.
(Forts.)

kvinnor möjlighet att utbilda sig till sjuksköterskor. Denna uppfattning överensstämmer ock med den mening, som hyses av den personal, efter vad jag förvissat mig om, som härvidlag närmast skulle komma in fråga för genomgående av just dessa kurser. Men utskottet föreslår, att man skulle vägra de ettåriga skolorna godkännande och därigenom beröva dessa skolors elever möjlighet att få anställning i statsunderstödd sjukvård och utesluta dem från rätten till pension. Härigenom skulle naturligtvis alla ettåriga skolor försvinna, och för de mindre bemedlade skulle tillträdet till sjuksköterskebanan i högst väsentlig grad försvåras. Kan det vara rättvist att vidtaga en dylik åtgärd? Och är det välbetänkt att utestänga ett stort antal kvinnor från sjuksköterskebanan just i en tid, då behovet av sjuksköterskor är större än någonsin, då upprättandet av nya sjukvårdsanstalter och organisationen av distrikts-sjukvård kräver ett större antal sköterskor än förut, och då man rentav kan börja tala om en hotande sjuksköterskebrist? Det är på grund av dessa synpunkter, vilka jag här har framfört, som jag för min del ansett, att man i fråga om denna punkt borde ställa sig på den kungl. propositionens ståndpunkt och i enlighet med den mening, som här företrätts av reservanten.

På den andra punkten i fråga om dessa sjuksköterskors anslutning till arbetsförmedlingen, skall jag också be att få säga några ord. Det konstateras i den kungl. propositionen, att behovet av en ordnad arbetsförmedling på detta område är synnerligen stort. Det har varit så hittills, att arbetsförmedlingsuppgifterna lösts på mångahanda sätt, men dessa ha i stort sett varit otillfredsställande. I den kungl. propositionen likaväl som i de sakkunnigas yttrande utgår man ifrån, att enda möjligheten till att på detta område åstadkomma en förbättring är att söka få fränkopplade de privatekonomiska intressen, som hittills varit förenade med arbetsförmedlingsverksamheten på detta område.

Detta överensstämmer fullständigt med förhållandena på alla andra arbetsområden, och jag tror därför, att man kan beteckna de sakkunnigas påstående såsom fullt riktigt, att det är just detta, som måste åstadkommas för att få en förbättring till stånd på detta område.

När man sedan kommer till, på vilket sätt man skall lösa svårigheterna, så gå propositionen och statsutskottets föreliggande utlåtande fullständigt i sår, i det att departementschefen har ansett, att man skulle kunna lösa dessa arbetsförmedlingsuppgifter på det sättet, att man fick en fackarbetsanvisning till stånd med anslutning till den offentliga arbetsförmedlingen.

När jag läser statsutskottets föreliggande utlåtande i denna punkt, så förefaller det mig, som om statsutskottet, som dock för tre år sedan självt hade tillfälle att avgiva ett betänkande om dessa fackarbetsanvisningar, icke riktigt visste, vad dessa fackarbetsanvisningar egentligen innebära, ty man har i utskottsutlåtandet satt dessa ord: »såsom fackarbetsanvisning» inom citationstecken. Det är ju dock så, att detta uttryck ingår i författningen i ämnet, och

enligt vanligt språkbruk innebär det, att en fackarbetsanvisning är en sådan del av den offentliga arbetsförmedlingen, som sysslar uteslutande med en mindre del av arbetet på detta område eller omfattar endast ett yrke. Här i Stockholm ha vi haft tillfälle att pröva just dessa fackarbetsanvisningar, och man kan väl säga, att det också uteslutande är här i Stockholm, som vi ha erfarenhet på detta område. Det är dock icke så, som utskottet synes förmena, att om man sammankopplar dessa arbetsförmedlingsfrågor med den offentliga arbetsförmedlingen, så skulle dessa sköterskor behöva att tillsammans med andra arbetare på skilda områden anmäla sig för erhållande av arbete och på det sättet ha svårigheter och mindre trenad vid erhållandet av arbete. Det är fastmera så, att man med en fackarbetsanvisning menar en alldeles speciell gren av detta förmedlingsarbete. Här i Stockholm är inom de yrken, som ha en dylik verksamhet anordnad, nämligen målare, bleck- och plåtslagare samt bageriarbetare, saken ordnad på det sättet, att dessa yrkesgrupper äga sina speciella lokaler, sin speciella förståndare eller förestånderska, som är särskilt kvalificerad inom det yrke, som arbetet avser. Det förefaller mig, som om det icke skulle vara större svårigheter för våra sjuksköterskor att få sin arbetsförmedling behandlad på det sättet, än för andra grupper, och det behöver helt säkert icke medföra några svårigheter av det slag, som utskottet vill göra gällande. Man talar vidare i detta utskottsutlåtande om en byråernas »subordination» under den allmänna arbetsförmedlingen, vilket också ter sig synnerligen egendomligt för dem, som känna till, hur dessa fackarbetsanvisningar skulle komma att arbeta och vara beskaffade. De ha ju icke på minsta sätt att skaffa med övriga yrkens arbetsförmedling på annat sätt, än att man använder arbetsförmedlingens speciella blanketryck, och att man varje månad insänder statistiska uppgifter, som äro nödvändiga för att överblicka verksamheten, och just på denna punkt synes utskottet alldeles speciellt ha påyrkat någonting, som riksdagen icke borde godkänna. Det föreslås nämligen, att vid sidan av denna arbetsförmedling, som nu är genomförd i vårt land i en sådan utsträckning, att man har icke mindre än 129 kontor ute i landets olika delar, skulle upprättas en speciell central organisation här i Stockholm, som naturligtvis sedermera får arbeta med filialer ute i landet, som skola helt nyorganiseras. Det blir säkert rätt svårt att ordna detta på ett billigt sätt, vilket utskottet dock hoppas skall bli möjligt, utan man får nog räkna med att stora kostnader stå i perspektiv, om frågan skall kunna lösas på den vägen.

Jag anser därför för min del, att i båda dessa punkter skulle man kunna godkänna den kungl. propositionen om ettårig utbildningstid och om anslutning till den offentliga arbetsförmedlingen.

Med dessa ord tillåter jag mig, herr talman, att hemställa om bifall till det av reservanten framställda förslaget.

Häruti instämde herrar *Lindqvist* i Kosta och *Fast*.

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.
(Forts.)

Ang. den kvinnliga sjukvårds-personalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.
(Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman! Jag skall endast tillåta mig en replik till herr Anderson i Råstock i anledning av frågan om arbetsförmedlingen för sjuksköterskorna. Det framgick av hans yttrande, syntes det mig, som om han ville påstå, att man i propositionen skulle ha avsett, att anslutningen skulle vara mera fullständig, än vad jag i mitt föregående yttrande angav.

Det är emellertid framhållet i propositionen, att de olika sjuksköterskebyråernas självständighet skulle bibehållas och att närmare föreskrifter om samarbetet skulle meddelas efter förhandling med sjuksköterskebyråerna. Det är sålunda endast en närmare utveckling, som jag tillåtit mig, av vad som i propositionen i det avseendet yttras.

Jag har sagt förut, att såsom en *temporär utväg* kunde jag vara med om utskottets här gjorda hemställan, men jag är livligt övertygad om att sjuksköterskornas arbetsförmedling mycket snart ovillkorligen måste fastare anknytas till den offentliga arbetsförmedlingen; de närmare föreskrifter, som man nu går att meddela komma kanske att gå något utöver vad de anordningar, som utskottet därvidlag tänkt sig. Men självständigheten må ju tillsvidare bli accentuerad efter de huvudsakliga linjer utskottet framlagt.

Herr Bengtsson i Norup: Det är ju på två punkter i detta utlåtande, som strid står mellan olika meningar. Den ena gäller sjuksköterskornas utbildningstid, och den andra gäller, huruvida sjuksköterskebyråerna skola vara anslutna till den allmänna arbetsförmedlingen eller icke.

Vad utbildningstiden angår, har jag inom utskottet ställt mig på utskottets ståndpunkt. Vad herr Hagman anför, vill jag upptaga till bemötande. Han säger, att de sakkunniga varit eniga om en ettårig kurs, och att Kungl. Maj:t föreslagit en sådan. Det är riktigt, men av de sakkunnigas ordförandes på sid. 9 i utlåtandet återgivna yttrande framgår tydligt, att, om det gällde att ha endast *en* typ av sjuksköterskeskolor, så skulle han obetingat ha varit för en tvåårig sådan. Och om detta lära de övriga sakkunniga vara ense.

Nu må man säga, att när det gäller något så viktigt i samhället som att taga vård om de sjuka, så kan man ej få för bra personal. Man bör tänka på, att det här gäller att vårda människoliv. Jag tycker, att utskottet haft starka skäl för sin mening, då det hänvisat till den frivilliga sjuksköterskeutbildning, som pågått hitintills. Av de 783 elever, som utgått under åren 1912—1914 var det icke mindre än 628, som genomgått tvåårig kurs. Det torde tydligt visa, att sjuksköterskorna själva anse sig behöva tvåårig utbildning för att kunna på ett tillfredsställande sätt utöva sitt kall. Jag vågar också påstå, att erfarenheten visat, att de, som fått utbildning under kortare tid, handla gärna på egen hand och ej så mycket som de, vilka fått en längre utbildning, känna ansvaret att i rätt tid tillkalla läkare. Det är enligt min mening en stor fara, som samhället utsätter sig för, om man låter dessa sjuksköterskor, som på kort tid utbildats,

få taga hand om en kommuns sjuka och ofta operera efter egna fun-
deringar.

Dessutom gäller det att icke tränga in en verksamhet i snävare former, än denna verksamhet själv fått utforma sig i. Jag tror, att det är en viktig synpunkt att taga fasta på, och man bör i den utsträckning man kan låta denna verksamhet fortfarande utveckla sig under de fria former och i den riktning, den fått, och att lagstiftningen bör stödja den riktningen. Här ha gjorts åtskilliga invändningar mot detta. Men jag anser, att den omständigheten, att från statsrådsbänken av civilministern uttalades, att han med jämnmöd skulle se, att utskottets förslag ginge igenom, också är något att taga fasta på. Och då därtill kommer, att första kammaren redan utan votering bifallit utskottets förslag, ligger däri ett ytterligare skäl, som man bör taga med i räkningen.

Även beträffande den andra punkten är det mycket viktigt, att se till, att man icke sammanpressar i snävare former, än behöfligt är. Här ha under lördagen riksdagens båda kamrar erkänt kvinnans berättigade anspråk att få göra sin röst hörd i samhället. I den fråga som nu föreligger ha kvinnorna, sjuksköterskorna själva, fått uttala sig, huruvida de önska få en fristående organisation eller bli sammanförda med arbetsförmedlingen, och de ha enhälligt uttalat sig för en fristående. Jag kan ej underlåta att understryka utskottets yttrande i detta fall, då det säger: »Sjuksköterskebyråerna äro och synas allt framgent böra för de hos dem engagerade sköterskorna vara något helt annat och mera än en blott och bar arbetsförmedlingsanstalt. De böra för dem verka med något av ett hems omtanke och handledning. En privatsköterska, som icke har stöd av en god sköterskebyrå, har en synnerligen osäker och svår ställning.» Man skall aldrig jämföra sjuksköterskeanställning med vanlig arbetsanställning, vanlig tjänst, utan den får röra sig på ett helt annat område. Riktigast är att man låter denna kår ha ett ord med i laget angående dess ställning.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Zander: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som föreligger här, rör sig på ett område, som är mycket betydelsefullt för hela vårt sjukvårdsväsen. Om man uppmärksamt följt, hur det i avseende å den allmänna sjukvården varit och är i landet, kan man säga, att det är ganska bra ordnat på detta område, sedan landstingen övertagit sjukvården. Men med avseende å den direkta sjuksköterskevård, som kan behövas särskilt på landsbygden, är det för närvarande klenst bestämt. Föreliggande förslag är avsett att råda bot mot dessa — jag vill säga — missförhållanden.

Nu föreligger emellertid förslag, att staten skall ordna sjuksköterskeskolor, så att man får sjuksköterskeutbildningen ordnad efter mera bestämda normer än hittills. Samtidigt är föreslaget, att det skall utgå statsbidrag till anställande av sjuksköterskor på landsbygden. Det är påtagligt, att dessa saker höra samman. Man kan

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.
(Forts.)

Ang. den kvinnliga sjukvårds-personalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.
(Forts.)

ej gärna börja anställa distriktssköterskor, med mindre man ordnat på något sätt med deras utbildning, så att vissa kvalifikationer kunna fastställas, samtidigt som det finnes nöjaktigt antal skolor för utbildningen.

Kungl. Maj:t har såsom minimum för statsbidrags erhållande föreslagit en ettårig utbildningskurs för sjuksköterskeutbildningen och en specialkurs på ett år för de speciella distriktssköterskorna. Det blir således i realiteten tvåårig utbildning. Nu har utskottet i sitt förslag föreslagit en tvåårig sköterskeutbildning plus den specialkurs, som Kungl. Maj:t föreslagit. Följaktligen skulle de få en treårig utbildning.

Att det ur sjukvårdssynpunkt ej kan vara något att anmärka mot en sådan anordning, är påtagligt, men då man ej ställes endast inför de längst gående kraven med avseende å denna utbildning utan får lov att taga hänsyn till en del andra omständigheter, som föreligga, förefaller det mig, som om utskottet gått väl långt, då det föreslagit tvåårig sköterskeutbildning. Jag måste för min del säga, att då utskottet föreslagit ett års längre utbildningstid för sköterskorna men i sitt yttrande ej på minsta vis vidrört deras löner, så förefaller det mig, som om utskottet i det fallet ej tagit i beräkning de konsekvenser, som följa med den längre utbildningstiden. Det är ett genomgående krav, att där det fordras längre utbildningstid och större kunskaper, där skall också lämnas högre lön. Nu har utskottet föreslagit längre utbildningstid — större kompetensfordringar — men står kvar på samma lönegrad som Kungl. Maj:t föreslagit. För min del vill jag ifrågasätta, om man kan förena dessa två olika saker. Visserligen kan riksdagen nu besluta att införa den tvååriga utbildningen, och att lönerna skola ställas så, som Kungl. Maj:t föreslagit. Men blir ej resultatet det, att vi under den allra närmaste tiden måste räkna med högre löner för denna personal? Då blir följderna naturligtvis, att samtidigt som staten får bevilja större anslag för detta ändamål, få också landstingen, som i stort sett blir de, som få bära upp de övriga två tredjedelarna, bidra med större anslag. Då komma vi till den egentliga ekonomiska sidan av saken. Det är ej endast fråga om, att vi ha sjuksköterskor, som äro väl utbildade, väl skickade till kallet, utan det är nödvändigt, att landstingen ha ekonomiska möjligheter att utnyttja dessa i sin tjänst. Då vi hört, att här erfordras icke mindre än omkring 1,300 sköterskor för att nöjaktigt fylla denna uppgift, förstå vi, vilken väsentlig utgift här tillkommer för landstingen, som de i stort sett icke förut haft. Det är endast få landsting, som ha sådana distriktssköterskor för den allmänna sjukvården. I Västmanlands län ha vi distriktssköterskor, men dessa äro speciellt anställda för epidemisjukvården, och dessutom några dispensärsköterskor. Västmanlands läns landsting skulle efter förslaget genomförande alltså få en betydligt ökad ekonomisk börda att bära. Skola vi i detta fall tänka, att vi skola kunna genomföra den tanke, som ligger bakom förslaget, måste det ses till, att det ej blir sådana ekonomiska konsekvenser, att icke landstingen för sitt vidkommande ha förmåga att bära dem. Vi bära

sätta dessa saker mot varandra för att pröva, vad vi vilja och kunna åstadkomma.

På tal om den egentliga utbildningstiden tror jag, att man måste erkänna, att goda kunskaper kunna inhämtas vid de ettåriga kurserna. Jag känner många sjuksköterskor, som genomgått ettårig utbildning, och det till och med under anspråkslösare former än de, som förutsätts i detta förslag, till och med i egentlig mening utan den ingående teoretiska undervisning, som följer med dessa kurser, och de ha i praktiken blivit mycket goda sköterskor. Det är ej endast beroende på utbildningstidens längd, hurudan en sköterska blir, utan på personliga anlag.

Då det sålunda kan mycket väl ifrågasättas, att man med den kortare utbildningstiden kan få goda sköterskor, tycker jag, att man ej bör lägga hinder i vägen för anställandet av även sådana sköterskor. Om det nu blir en tvåårig kurs plus den ettåriga specialutbildningskursen som villkor för att statsbidrag skall kunna erhållas, ha vi en del, som bli ställda utanför. Det är i de flesta fall mindre bemedlade, och de, som ej ha förmögenhet själva, som bli utestängda från ett område, där de kunna utöva en god gärning, på samma gång de förvärva sig sitt uppehälle. Det är ingen anledning att göra så. Visserligen hänvisar utskottet här till dessa stipendier, som komma att beviljas och möjliggöra för mindre bemedlade att erhålla denna utbildning. Emellertid torde, med de begränsade möjligheterna, stipendier ej kunna komma alla till godo.

Under sådana förhållanden anser jag, att det ej bör läggas hinder i vägen för att utnyttja de sköterskor som ha goda anlag och ha möjlighet att på ett tillfredsställande sätt uppehålla sin tjänst, om de också genomgått ettårig utbildningskurs. Jag tror för mitt vidkommande att man gör klokast i att godtaga den ettåriga utbildningen och, om vi sedermera se, att det finnes god tillgång på sköterskor och i övrigt ekonomiska möjligheter att uppbära den längre utbildningstiden, då övergå till en tvåårig kurs. Att vi nu skulle fastställa en längre utbildningstid för att sedan kanske få gå ned till en kortare, det förefaller mig vara ett steg i orätt riktning. Då är det bättre att taga den kortare tiden nu och sedan övergå till den längre. Detta även med hänsyn till den omständigheten, att vi äro i mycket stort behov av sköterskor för denna nyinrättade tjänst. Vi behöva ett stort antal, och vi behöva dem omedelbart. Skulle vi hålla på den längre utbildningstiden, dröjer det också längre tid, innan planen kan realiseras. Det är ju också ett skäl för den kortare tiden.

Ja det finnes åtskilliga andra skäl för den kortare tiden, men jag skall icke uppehålla kammaren längre med detta, utan ber att få yrka bifall till herr Erlanssons reservation.

Herr Vennerström: Ja, herr talman, då herr Anderson i Råstock talat för utskottets hemställan, så må det tillåtas mig såsom landsortsbo att lägga mitt förord för herr Erlanssons reservation. Det är visserligen sant, som herr Anderson sade, att det är

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.

(Forts.)

av yttersta vikt, att man får väl utbildade sköterskor, men det är på samma gång av yttersta vikt, att man även får samtliga sköterskeplatser fyllda. Jag tror, att då man står inför den stora reform, som nu måste komma till stånd, så kan det av utskottet fattade beslutet komma att medverka till en försvåring av rekryteringen, och om därigenom antalet sköterskor icke skulle kunna fyllas, innebära ett försvagande av sjukvården i stället för att stärka densamma.

Herr Anderson i Råstock sade, att man skulle kunna taga ett steg bakåt, genom att följa herr Erlanssons reservation. Han hänvisade därvid till den omständigheten, att i allmänhet sköterskorna utbildas under två år, och att endast ett ringa fåtal väljer den ettåriga vägen. Men jag tror, att även med de nya bestämmelserna komma sköterskorna att övervägande välja denna tvååriga väg, och endast ett mindre antal den ettåriga. Denna ettåriga väg bör likväl enligt mitt förmenande icke helt avskäras. Det är dock ett avsevärt antal, som välja denna väg, de kunna behövas även de, och man bör icke från början utestänga dem från möjligheten att medverka för en förbättrad sjukvård.

Herr Anderson hänvisade till, att man vid en eventuell för liten rekrytering skulle kunna välja dispensvägen, men jag undrar, om icke denna dispensväg då får väljas i så många fall, åtminstone under den närmaste tiden, att man lika gärna kunde slå in på den vägen att göra den ettåriga utbildningen principiellt tillåten, som på den väg, utskottet förordat. Man kan också tänka sig, att rekryteringen blir så liten, att man inom en kort framtid nödgas pruta ner kraven till en ettårig kurs, och i så fall tager man just det steg bakåt, som herr Anderson för sin del icke vill vara med om. Jag tror, man är på den säkra sidan, om man börjar med en ettårig minimitid och sedan, om man finner, att man får det nödiga antalet, höjer utbildningstiden *till två år*, om det anses nödvändigt. Det vore att gå en bakvänd väg att nu inför denna stora nyrekrytering börja med en tvåårig minimitid, för att kanske inom en snar framtid nödgas minska på kraven och gå ned till en ettårig.

Denna min uppfattning stöder jag på personlig erfarenhet, då jag nämligen såsom ledamot av styrelsen för Västernorrlands läns dispensärverksamhet på en punkt kunnat kontrollera, hur det redan nu ställer sig med möjligheten, att erhålla det nödiga antalet sköterskor. Vi ha där haft ganska stora svårigheter att ordna anskaffningen av sköterskor. Det är visserligen en detaljfråga, en specialgren, men jag tror mig från denna specialgren ha nog erfarenhet för att för min del ha skäl att yrka bifall till den av herr Erlansson i detta fall väckta reservationen.

Herr B o g r e n: Herr talman! Blott några få ord. Då staten nu går i författning om att övertaga utbildningen av sjuksköterskåkåren i vårt land, vilket hittills varit överlämnat till enskild verksamhet, tror jag, det är skäl att gå fram med stor varsamhet. Jag kan icke komma ifrån, att jag finner, att Kungl. Maj:ts förslag här varit på den rätta sidan, ty då staten går i författning om en sådan

sak, bör denna utbildning läggas så, att den ej utesluter eller överflödiggör de enskilda företagen. Staten bör här enligt förmenande samarbeta med de enskilda utbildningsanstalterna, och staten bör fordra endast ett ofrånkomligt minimum av utbildning. På detta minimum kan sedan det enskilda företaget bygga, och det är alldeles själfvallet, att det blir byggt på denna grund kanske ytterligare både ett och två år, beroende på de speciella krav, som vissa grenar av vår sjukvård måste ställa på sköterskorna.

Jag begärde, herr talman, ordet, just för att trycka på detta och ber att vördsamt få fästa kammarens uppmärksamhet på, huru viktigt det är att göra denna statliga skola till en bottenkola för hela vår sjuksköterskekårs utbildning. Och en bottenkola är ju avsedd att rymma påbyggnader. Läger man nu denna bottenkola alltför högt, kan man försvåra dessa påbyggnader, och dels göra dem överflödiga.

Jag skulle här velat anföra åtskilligt, men som tiden är långt framskriden, ber jag, herr talman, att få på det kraftigaste understödja herr Erlanssons reservation.

Herr Nilsson i Kåbarp: Herr talman! Jag ber att å min sida minst lika kraftigt få yrka bifall till utskottets hemställan.

Det är givet, att när vi mer eller mindre okunniga lekmän yttra oss på ett sådant område som detta, måste vi lyssna till vad auktoriteterna säga. Jag medger visserligen, att auktoriteterna äro något delade, då det gäller frågan, huruvida utbildningen i allmän sjukvård bör vara ett- eller tvåårig. Men för min del har jag tyckt, att de starkaste auktoriteterna tala för den tvååriga utbildningen. För en tvåårig utbildning ha bestämt och avgjort uttalat sig den kommitté av sakkunniga, som förberett detta ärende med den på detta område mest sakkunniga man vi ha, professor Jundell i spetsen. Det är sant, att de även godkänt en ettårig skola i allmän sjukvård, men icke för utbildning av sköterskor utan för utbildning av undersköterskor. Men de hyste samtidigt den övertygelsen, att undersköterskeskolan blott kunde betraktas som en övergångsform, ty utvecklingen går utan tvivel mot en minst tvåårig utbildning. Därför ha också i fortsättningen professor Jundell och de andra sakkunniga förklarat, att om de haft att välja ensamt mellan en ettårig och en tvåårig utbildning för verkliga sköterskor, så skulle de utan varje tvekan valt den tvååriga kursen. På statsutskottets tredje avdelning, där vi ägnat detta ärende en ovanligt lång och intresserad uppmärksamhet, hade vi också ibland oss en framstående läkare, tillhörande det frisinnade partiet, som med den största skärpa argumenterade för kravet på två år som minimum. Så kommer slutligen den starka opinionen från sjuksköterskorna själva, som säga, att det icke går an att göra kursen för kort. Och när jag såsom en enkel medborgare skall döma i saken, kan jag ej annat än ansluta mig till sjuksköterskornas uppfattning i det fallet. Deras yrke är djupt allvarligt, tungt och maktpåliggande, fullt av plikter och försakelse. Därför kan det ej vara riktigt välbetänkt att släppa ut relativt unga flickor efter ett års utbildning till så allvar-

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.
(Forts.)

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.

(Porta.)

liga uppgifter. Den läkare, som vi hade på avdelningen, hyste bland annat den farhågan, att sådana sköterskor lätt nog skulle slå sig på kvacksalveri och bli s. k. kloka gummor, som tilltro sig allt men ingenting begripa.

Vidare vill jag framhålla, att vi ha trott, att om man anordnar en tvåårig sjuksköterskeskola, skulle detta icke välla några nämnvärt ökade svårigheter eller olägenheter för sjuksköterskorna, för disciplinerna själva. Det är endast det första året, som de få betala för sig, det andra året få de själva betalt, och det är givet, att när en sköterska fått lära sig något och blivit invigd i yrket, så har hon utsikt till att hennes arbete skall bli värderat och betalat.

En annan omständighet att beakta är den, att utskottet i gengäld velat förkorta distriktssköterskeskolan. Utskottet tror, att, om vi få en god underbyggnad på två år vid lasaretten i den allmänna sjukvården, så skall det vara möjligt att förkorta den speciella skolan för distriktssköterskorna från ett år till — låt mig säga — ett halvt år eller åtminstone åtta månader. Därom var den läkare, som vi hade på avdelningen, fullkomligt övertygad, och utskottet har ju också skrivit något i den riktningen.

Då det här uttalats så stora farhågor för rekryteringen och sagts: »Vi behöva många sjuksköterskor; var skola vi taga dem ifrån, ifall vi utesluta dem, som nu endast ha ettårig utbildning?» Så må vi komma ihåg, att här som överallt måste man finna sig i särskilda övergångsförhållanden. Man kan här lika litet som på andra områden från början hålla uppe kraven fullt ut, utan under övergångstiden måste man jämka på dem; och de elever, som nu utgått från skolorna med den ena eller andra utbildningstiden och visa sig acceptabla för distriktssköterskeskolan, få naturligtvis godkännas och vinna inträde där.

Jag skall med dessa korta observationer be, att på det livligaste få tillstyrka utskottets utlåtande beträffande utbildningstiden.

Vad åter beträffar arbetsanvisningen och det i propositionen framkomna förslaget om anslutning till den allmänna arbetsförmedlingen ber jag att få säga ifrån, att jag under arbetet med denna sak på avdelningen i det längsta höll på Kungl. Maj:ts proposition och aldrig fullt uppgav denna standpunkt. Jag tror för min del, att en anslutning till socialstyrelsens arbetsförmedling skulle vara ganska lämplig, om man blott iakttager att låta sjuksköterskebyråerna få arbeta på det sätt, de hittills gjort. Det finnes inget hinder för att låta dem göra det, och på samma gång stå i rapport till den allmänna arbetsförmedlingen: ge uppgifter om vad de ha för arbetskrafter och vilka anmälningar, som kommit in, så att arbetsförmedlingen kan bli en sorts centralledning även för arbetsanvisningen på detta område. En sådan anordning skulle näppeligen lända sjuksköterskorna till skada. Men då utskottet ej nu velat tillstyrka detta utan önskar se framtiden an så har jag kunnat finna mig i denna avvikelse från propositionen, liksom herr civilministern sagt sig kunna finna sig i densamma.

Jag skall sluta med detta, herr talman, och yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Källman, Nilsson* i Malmö, *Sköld, Borggren, Tengdahl, Svensson* i Eggelstad och *Pehrsson* i Bramstorp.

Ang. den kvinnliga sjukvårdspersonalens utbildning och arbetsförhållanden m. m.

(Forts.)

Herr *Erlansson*: Blott en liten replik till herr Nilsson i Kabbarp.

Jag förvånar mig över att han med sitt klara förstånd fruktar för kloka gummor, om det blir en utbildning på *ett* år, men icke alls fruktar för kloka gummor, om det blir en utbildning på *två* år.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Erlansson under överläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 150, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Erlansson under överläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 76 ja mot 70 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor jämte en i ämnet väckt motion;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts under sjunde huvudtiteln av propositionen om tilläggsstat för år 1919 gjorda framställning rörande åtgärder för prisreglering å ved; och

nr 153, i anledning av väckt motion angående lönereglering för häradshövdingarna; samt

bevillningsutskottets betänkande, nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 9.

*Ang. höjning
av tullen å
kaffe m. m.*

Vid föredragning härpå av bevillningutskottets betänkande, nr 45, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å kaffe och kaffesurrogat yttrade:

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! När vi nu hunnit till eftermiddagskaffet och jag vid föreliggande utlåtande har antecknat en blank reservation, så skall jag blott yttra ett par ord.

Jag har funnit det något egendomligt, att utskottet i sin historik omtalat förhållandena och uttalanden från 1888 års riksdag. Det gick nämligen då ut på, att när man åsatte och uttog spannmålstull, så skulle man som ett slags kompensation stryka bort en del av kaffetullen. Nu är det ju faktiskt så, att vi icke taga ut någon spannmålstull. Då tycks denna historik lända utskottet till allt annat än styrka, när det går på den bogen, att vi icke skola åsätta någon högre tull på kaffe. Det är ju mycket bra att framställa saken objektivt, men eljest brukar man ju icke framhålla skäl, som tala emot en själv.

Vidare framhåller utskottet, att förslaget om höjd kaffetull avslagits många gånger, och i fråga om de skäl, som man då åberopat, går utskottet så att säga in på, att de äro gällande. Då är det något egendomligt, att utskottet, när det kommer till sitt egentliga yttrande, säger, »att kaffetullen utgör en inkomstkälla, vilken med jämförelsevis mindre olägenheter för de skattdragande kan i ökad grad anlitas. Till en sådan uppfattning kan bevillningsutskottet icke ansluta sig.» Och så säger då utskottet vidare, att samma skäl, som gällde 1888, gälla även för närvarande.

Till denna utskottets uppfattning kan jag däremot icke ansluta mig. Ty jag tror verkligen, att skall man uttaga några indirekta skatter, så är helt säkert tullen på kaffe en av de lämpligaste. Man gör ett stort nummer av att det är en fördyring av kaffet. Ja, här föreslås en förhöjning av 18 öre per kg. råkaffe. Men huru mycket fördyrar det en kopp kaffe, helst så tunt som det nu för tiden serveras? Det är nog så litet, att icke gärna någon kan observera det.

För övrigt ha vi ju här för 10 år sedan diskuterat spritdrycksmisshuset, tobaksmisshuset och kaffemisshuset. Det är väl ändå så, att man icke gärna kan inränga kaffet bland livsmedlen. Jag tror, att t. o. m. spriten, så föga livsmedel den är och så oekonomisk som sådan den är, så är det visst ändå något näringsämne däri. Men jag tvivlar på, att det är något näringsämne i de 20 à 30 miljoner kg. kaffe, som importerades om året, innan kristiden kom. Om man ser det från livsmedelssynpunkten, så blir det väl ändå bra nära plus minus noll. Det är en stimulantia och ingenting annat.

Det kan också hända, att man kan komma ifrån den höjda tullen nu. Men det är väl ändå icke alldeles obefogat att göra sig den

frågan: är det någon sannolikhet för att staten kan för sina behov blott upptaga direkta skatter och att vi kunna helt och hållet undgå de indirekta skatterna? Jag tillåter mig att icke tro, att i framtiden så blir fallet. Utgifterna ha en stark benägenhet att ökas. Även om kristiden försvinner, så komma åtskilliga av dem säkert icke att gå ned i samma proportion, som de voro, innan kristiden kom. De kvarstå nog allt framgent. Då kan det vara tal om, huruvida man kan gå fram på den vägen att försöka åstadkomma, vad man behöver för statens ändamål, blott genom direkta skatter.

Jag tror också, att ett sådant uttalande, som utskottet här gör, är något vågat, när man sett, huru det gått på andra områden. Man gjorde det uttalandet 1913, att man skulle frigöra stat och kommun från inkomsterna av spritdryckerna. Ja, mina herrar, huru har det realiserats i verkligheten? Huru ha vi gjort 1919 med spritaccisen? När man har så färska saker framför sig, så tror jag det är bäst att icke binda sig för hårt för vad man skall göra för framtiden. Och jag må väl påstå, att åtminstone den, som med mig delar uppfattningen, att det för framtiden blir absolut omöjligt att taga ut vad som verkligen blir behövt av skatter blott genom direkta skatter, kan icke gärna gå med på denna utskottsmotivering.

Nu har det ju visat sig, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet ansåg sig icke stort bunden av uttalandena 1913 beträffande spritdryckerna, utan han framlade sitt förslag om spritaccis i år. Det är ju möjligt, att om han skulle anse det behövt till ett annat år att framkomma med ett förslag till höjning av kaffetullen, han icke skall känna sig stort mera bunden av detta utskottets uttalande. Men jag tycker det skulle vara litet otrevligare för utskottet att behöva möjligtvis då svänga om igen. Däremot tror jag, att så länge vi ha krigskonjunkturskatten — och det är väl ingen särskilt stor hemlighet, att utskottet samlat sig i en kompromiss i den frågan — så är det väl icke skäl i att renskrapa alla skattekällor på en gång. Det kan behövas någonting i reserv, någonting som man kan falla tillbaka på i framtiden. Det kunde vara synnerligen betänkligt att så göra, om till ett nästkommande år, som man väl på allvar funderar på, krigskonjunkturskatten tages bort. Då kan kaffetullen behövas mer än väl.

Jag tror, att för närvarande behövs icke den förhöjning av kaffetullen, som är föreslagen. Och det är just det skäl, varför jag kommit till samma slut som utskottet. Men det är icke alls på grund av de skäl, som utskottet här anfört. Och det är just för att gardera mig för att känna mig bunden vid de uttalanden, som utskottet gjort i motiveringen, som jag antecknat min blanka reservation.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Herr Källman: Herr talman! Jag utgår från att kammaren icke önskar någon tulledebatt i detta sammanhang. Jag skall därför icke inlåta mig på någon diskussion i ämnet. Jag räknar med, att det åtminstone beträffande denna fråga är överflödigt i denna

Ang. höjning
av tullen å
kaffe m. m.
(Forts.)

Ang. höjning av tullen å kaffe m. m. (Forts.) kammare. Jag vill för den skulle blott — med erinran om att, när bevillningsutskottet tillstyrkt spritdrycksaccisen, så avstyrkte utskottet omedelbart därefter den finanstull, varom här är fråga — yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

I en den 11 mars 1919 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 251, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid betänkandet var emellertid fogad reservation av herrar *Källman, Röing, Rosén, Vennersten, Olsson* i Kullenbergstorp, *Bergman* och *Öhngren*, vilka yrkat, att utskottet måtte hemställa, att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts med propositionen nr 251 framlagda författningsförslag icke kunnat oförändrat bifallas, måtte antaga ett omarbetat, vid utskottets betänkande i ämnet såsom bilaga fogat motsvarande författningsförslag.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! Flera av de regeringar, som suttit vid styret under den sista tiden, ha intresserat sig för frågan om införande av beskattning å rena lyxvaror. Men först nu föreligger en proposition på kamrarnas bord, i vilken regeringen föreslår införande av stämpelbeläggning vid försäljning av vissa lyxvaror som pärlor, diamanter, smycken av ädla metaller etc.

Denna proposition har rönt det ödet i utskottet, att trots att utskottets samtliga ledamöter i princip äro för beskattning av rena lyxvaror som dessa, så har dock majoriteten av skäl, som jag strax skall återkomma till, icke ansett sig böra biträda vare sig det förslag, som Kungl. Maj:t har framkommit med, eller det förslag, som har utarbetats inom bevillningsutskottet och som är i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande skattelag såväl i Danmark som i Norge. Det förslag, som reservanterna biträda, går nämligen bland

annat ut på att begränsa området för beskattning till endast försäljning av pärlor, diamanter och smycken av ädla metaller, men däremot icke husgerådssaker av ädla metaller såsom skedar, knivar, gafflar eller dylikt.

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.

(Ports)

Glädjande nog föreligger här ett skattebetänkande från bevillningsutskottet, då alla partigränser ha upplösts. Bland reservanterna finna vi 4 liberaler, en socialdemokrat, en högerman och en representant från jordbrukarnas riksförbund. Och bland majoriteten finner man ävenledes alla olika partier representerade.

Varför majoriteten icke ens har kunnat biträda reservanternas förslag, beror därpå, att majoriteten anser, att kontrollbestämmelserna icke äro tillfredsställande samt att denna skatt icke giver ett så pass stort belopp, att man bör införa densamma. Ja, skulle man vänta med att införa beskattning på lyxföremål, tills vi få sådana kontrollbestämmelser, att de alltid vore tillfredsställande, så tror jag överhuvud taget aldrig någon lyxbeskattning skulle komma till stånd. Och dock måste man väl medgiva, att om någon ny beskattning bör tillgripas, så är det i liknande fall, som Kungl. Maj:t här tänkt sig, nämligen vid försäljning av pärlor, diamanter och smycken av ädla metaller, vilka föremål vid försäljning äro beskattade precis på samma sätt i Norge och Danmark sedan ett par år tillbaka som reservanterna föreslå. På utskottets begäran vände jag mig till finansministern i Köpenhamn liksom till finansministern i Kristiania med vissa förfrågningar för att få upplysning om, huru skatten verkat där. Och statsrådet Edvard Brandes meddelade mig i brev på min särskilda fråga, att såvitt han hade kännedom om förhållandena i Danmark, så hade man ingen erfarenhet av att någon smyghandel ägt rum i Danmark. Jag tror därför, att majoritetens farhågor, för att kontrollbestämmelserna icke äro tillfredsställande, äro överdrivna, desto mer som vi i vårt förslag ha upptagit liknande kontrollbestämmelser som dem, vilka äro gällande i Danmark och Norge.

Och vad till sist beträffar det belopp, som majoriteten anser är alltför ringa för att införa en ny beskattning, så medgiver jag visst, att det belopp icke är stort, som man kan beräkna, att denna skattelag eventuellt skulle giva. I Danmark inbringade under förra budgetåret denna skatt 352,000 kronor. I Norge har man ännu icke kännedom om den exakta siffran. Hade denna lag existerat i Sverige i fjol, så hade den utan tvivel med våra större förhållanden givit något större belopp, än den gav i Danmark. Men det är antagligt, att vi gå till mötes en depressionsperiod, då försäljningen av dylika lyxföremål blir mindre än under de gångna åren, så att denna skatt, i händelse den antages i överensstämmelse med reservanternas förslag, endast skulle giva till exempel ett belopp av $\frac{1}{4}$ miljon kronor. Men, mina herrar, $\frac{1}{4}$ miljon är också pengar, låt vara att detta belopp är försvinnande litet i förhållande till de ofantligt stora summor, som vi i allmänhet röra oss med här i riksdagen. Men hur ofta är det icke, då det är fråga om små utgifter på några tusen kronor, pensioner åt fattiga änkor och annat, som man så gärna skulle vilja vara med om att med sin röst bevilja, man med hänsyn

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.

(Forts.)

till de konsekvenser, som ett dylikt beslut skulle medföra ur statsfinansiell synpunkt, nödgas rösta emot. Det skulle vara möjligt att i så fall kunna tillmötesgå vissa krav, som man anser berättigade, om man hade det belopp till sitt förfogande, som denna skattelag kan beräknas giva.

Då reservanternas förslag som sagt överensstämmer med de nu gällande danska och norska skattelagarna i allt väsentligt och i motsats till den kungl. propositionen är begränsat till att avse försäljning av vissa varor, som äro rena lyxvaror, då vidare skatteskalan är förändrad i överensstämmelse med den danska och norska skatteskalan och kontrollen bestämts, i huvudsak såsom i Danmark, så bör man icke hesitera att giva sin röst till förmån för reservationen.

Kanske det även är lämpligt att lämna den upplysningen, att reservanterna ansett sig kunna göra dessa ändringar i den kungl. propositionen utan att skada berättigade intressen i huvudsaklig överensstämmelse med de önskemål, som framställts från de praktiska näringsidkarnas, från juvelerarnas sida. De hava just önskat dessa ändringar, i händelse den föreslagna lyxskatten skall införas, och dessa ändringar äro som sagt även i huvudsak upptagna i det lagförslag, med vilket reservanterna framkommit.

På dessa skäl, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Wikström: Herr talman! Jag tillhör den majoritet inom utskottet, som har yrkat avslag, och jag skall be att få giva tillkänna skälen härför.

Det viktigaste skälet var det, som den föregående talaren angav, nämligen att kontrollen över denna lags tillämpning måste bli till ytterlighet svar, och beträffande införsel och underhandsförsäljning fullständigt omöjlig. Detta gäller Kungl. Maj:ts förslag, och det gäller i ännu högre grad reservanternas reviderade och förbättrade upplaga av lagförslaget. Herr Röing försökte ju med den argumenteringen, att om man icke skulle kunna taga andra lagar än dem, beträffande vilka kontrollen kunde bli fullständigt effektiv, skulle det bli omöjligt med de flesta lagar. Det erkännes, men det är i alla fall en väsentlig skillnad mellan å ena sidan sådana lagar, där kontrollen kan omfatta det väsentligaste i lagen och där överträdelser av lagen bli endast undantag, och å andra sidan sådana lagar, beträffande vilka man på förhand måste inse, att en mycket stor del av vad lagen skulle träffa går utanför. Man får ju antaga, att de yrkesmän och handelsidkare, som speciellt driva affärer med sådana saker, komma att foga sig i lagen och efterleva den. Men det har upplysts, att en mycket stor del av handeln med dessa varor går utanför de regelrätta yrkesmännens och handelsidkarnas krets, och att det icke minst är utlänningar, vilka vistas inom riket, som syssla med sådana affärer. Beträffande denna utanför den yrkesmässiga verksamheten gående handel har man ingenting annat att lita till än vederbörandes plikt känsla. Jag und-

rar emellertid, om man med kristidens erfarenheter för ögonen gör klokt uti att draga så synnerligen stora växlar på pliktkänslan. Är det icke i stället sannolikt, att just denna handel kommer att i stor utsträckning omhändertagas av dem, som visat sig vara i saknad av just denna pliktkänsla?

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.
(Forts.)

Den andra stora anmärkning, som göres, är den, att denna skatt skulle inbringa så obetydligt. Man kan ju ibland få taga en del skatter, som äro behäftade med en hel mängd brister. Detta gäller bland annat krigskonjunkturskatten, vilken, såsom ju alla känna till, är synnerligen orättvis och otrevlig och blir det allt mer och mer för varje år som går. Men det är dock så med denna skatt, att den inbringar väldiga summor, som staten absolut behöver. I nu förevarande fall spelar inkomstsommen ur budgetsynpunkt däremot ingen som helst roll. I Danmark, där skatten har tillämpats under det år, som gått, har den från april 1918 till mars 1919 inbringat 352,000 kronor, ett belopp, som man kan antaga kommer att väsentligt gå ned, i mån som det inträder lågkonjunkturer i stället för den högkonjunktur, som förut rätt. Om man då tänker på att för kontrollen här skulle upprättas ett nät av tillsyningsmän över hela landet, och man vidare tager i betraktande, att de legitima affärsmännen på detta område komma att se sina inkomster i hög grad minskade och följaktligen även den från dem uppburna skatten kommer att minskas, kan det verkligen sättas i fråga, om det bleve vinst eller förlust på hela denna skattehistoria. I varje fall skulle nettoinkomsten bli ytterst obetydlig.

Det angives nu i reservationen såsom ett skäl, som skulle tala för förslagets antagande, att det skulle bli ett provisorium. Mig förefaller det vara tvärtom. Det förefaller mig rätt orimligt att anordna hela den apparat, som fordras för kontroll över en sådan lag, om den skulle avses att gälla blott för en tid av 1½ år eller något sådant. Motsvarande danska och norska lagar äro ju också i gällande kraft endast till år 1920, och det är väl icke otroligt med hänsyn till de obetydliga belopp, som dessa skatter inbringat, att de icke komma att förnyas.

Detta är nu huvudskälen. Det finns emellertid en hel del detaljer att anmärka på dessutom. Definitionen på vad lagen skulle avse är skäligen oklar även den. Förutom att vad som är att hänföra till äkta pärlor redan det lär kunna bli föremål för olika uppfattningar, gäller detta i synnerligen hög grad om vad som skall innefattas under begreppet »smycken». En guld- eller silverbeklädd fruntimmershandväska till exempel, en finare portmonnä, belagd med dessa ädla metaller, ett utsmyckat cigarr- eller cigarrettetui o. s. v., vilken kan avgöra, om dessa saker skola räknas till smycken? Den fackman, som stått till utskottets förfogande, och vilken för övrigt är densamma som skrivit denna lag, förklarade, att det är omöjligt att avgöra, vad som skall i dylika fall räknas till smycken eller icke smycken. Jag frågar då: när »de som lagen gjorde» icke själva kunna avgöra detta, vem skall då kunna avgöra det? Kan man ställa den fordran på åklagare och domstolar, att de skola bättre

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.

(Forts.)

förstå att bedöma, vad som är att hänföra till begreppet »smycken»? I varje fall kommer det utan tvivel att bli synnerligen godtyckligt.

För min personliga del har jag ett litet horn i sidan till en annan föreskrift, som finnes här i § 19, där bestämmelsen om bötesandel åt åklagaren fortfarande släpar med. Jag vill i förbigående erinra om att det är åtskillig tid sedan riksdagen skrev och begärde en utredning, som skulle avse bortrensandet ur våra lagar av bestämmelser om bötesandelar åt åklagarna, utom beträffande rena undantag. För min del skulle jag finna det betydligt tacknämli- gare, om vi snarast finge en sådan utredning och därpå grundat förslag framlagt, än att oupphörligt få nya lagförslag framlagda, där detta förhatliga subsidiesystem allt fortfarande är knäsat.

Jag skulle också för min personliga del vilja göra en rent principiell anmärkning mot en annan sida av denna lag, som gjort den för mig motbjudande. Jag har den uppfattningen, att det är synnerligen beklagligt med alla åtgärder, som försvåra de mellanfolkliga förbindelserna. Jag anser det vara av yttersta vikt att i möjligaste mån förhindra uppresandet av skrankor mellan de olika staterna, i synnerhet sådana, som på något sätt försvåra det så att säga rent personliga umgänget folken emellan. En lag, som, för att ens i någon mån kunna kontrolleras, förutsätter en mycket ingående kroppsvisitation för varje person, som kommer in över landets gränser, är för mig mycket motbjudande. Nu är det visserligen sant, att reservanterna blivit förskräckta för denna konsekvens och borteliminerat ur lagförslaget vad som skulle kräva denna åtgärd, men det har också skett på bekostnad av kontrollen. Man står faktiskt här inför valet att antingen taga kroppsvisitation eller också uppgiva t. o. m. varje sken av kontroll. Det återstår då beträffande införseln här ingenting annat än denna plikt känsla att lita till, och jag tror för min del, att den icke är mycket att göra sig räkning på, när det gäller insmuggling av sådana varor.

Jag har för min del naturligtvis icke något principiellt emot lyxbeskattning i allmänhet, men det får jag säga, att är det så i fråga om övriga lyxbeskattningslagar, att det ställer sig så fullständigt omöjligt beträffande deras tillämpning och kontrollering, och skatten dessutom giver så ytterligt obetydligt i inkomst åt staten, då får det vara, menar jag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för lantförsvarsdepartementet herr statsrådet Nilson: Herr talman, mina herrar! Då finansministern av opasslighet är hindrad att närvara i dag och försvara det regeringsförslag som nu föreligger till avgörande, har jag begärt ordet, för att från statsrådsbanken något skulle sägas till försvar för den framställning, som Kungl. Maj:t gjort.

Till att börja med ber jag att med tillfredsställelse få konstatera, att utskottet icke ur principiell synpunkt har någon erinran att göra beträffande särskild beskattning av inköp av dylika lyxföremål utan att utskottet anser, att inköp av dylika lyxföremål

otvivelaktigt är ett lämpligt skatteobjekt och att således en beskattning därav kan anses vara väl motiverad med hänsyn till statsverkets nuvarande behov av inkomstkällor. Men är det så, att skatten ur principiell synpunkt anses riktig, så synes det mig, att man ej heller borde tillmäta de invändningar, som gjorts mot skatteförslaget, den vikt och betydelse, att det föreliggande skatteförslaget borde avslås. I förbigående vill jag säga, att jag anser, att Kungl. Maj:ts förslag i visst hänseende innebär vissa fördelar framför det förslag, som reservanterna här tillstyrkt. Men det oaktat är det alldeles uppenbart, att jag icke på något sätt skall göra mig till målsman för ett bifall till det ursprungliga förslaget, som framlagts från Kungl. Maj:ts sida. Jag anser, att striden här måste stå mellan reservanternas förslag och utskottets avslagshemställan.

De invändningar, som äro gjorda mot det förslag, som föreligger, äro huvudsakligen baserade på svårigheterna att utöva en tillfredsställande kontroll. Rörande denna sak säger utskottet först och främst, att det är omöjligt att utöva en tillfredsställande kontroll i avseende å de inköp, som av resande kunna göras utifrån, och utskottet anser, att man därvidlag måste bliva fullständigt beroende av de resandes pliktkänsla. Jag vill i förbigående göra den erinran mot detta resonemang, att vissa av de föremål, som här skulle beskattas, redan nu äro underkastade tullavgifter, och således måste de resande beträffande dessa saker redan nu göras till föremål för den besiktning eller kontroll, som utskottet vänder sig emot. I övrigt vill jag erinra, att hela vår skattelagstiftning i väsentliga delar vädjar till individens pliktkänsla och hans heder. Det är någonting, som är utmärkande för vår svenska skattelagstiftning, och om det också må vara sant, att kristidens erfarenheter givit vid handen, att det finnes väsentliga defekter i fråga om en och annan individs moraliska egenskaper, så tror jag likväl, att man måste i stort vidgå, att den vädjan, som vår skattelagstiftning gjort till individens heders- och pliktkänsla, icke kommit till korta.

Den andra invändningen mot svårigheten att utöva en tillfredsställande kontroll riktar sig mot handeln man och man emellan. Ja, hur är det med annan handel man och man emellan, som vår nuvarande skattelagstiftning likväl gjort till föremål för särskild beskattning. Jag syftar härvid närmast på den särskilda beskattning som drabbar handeln med fondpapper. Det är utan tvivel en stor försäljning av dylika papper, som äger rum man och man emellan, och kontrollen av denna handel erbjuder otvivelaktigt mycket stora svårigheter. Men ingalunda har riksdagen därför ansett, att det skulle vara lämpligt, att man på grund av dessa svårigheter att kontrollera denna handel avsåde sig fördelen av att använda de skatteobjekt, som där erbjudas sig. Den invändningen synes mig icke vara starkare i fråga om denna handel, än vad den skulle vara i fråga om handel med fondpapper. Visserligen sägs det här, att denna skatt kommer att inbringa statskassan så obetydligt. Det må vara sant, om man ser den i förhållande till det stora hela. Men

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.
(Forts.)

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyfvaror.
(Forts.)

härvidlag tror jag, att man kan säga, att många sådana här små bäckar göra en stor å.

Den näst föregående ärade talaren sade, att det väsentligaste i vår skattelagstiftning kunde kontrolleras. Jag tror, att detta påstående kan äga sin tillämpning även på det skatteförslag, som nu föreligger, nämligen att det väsentliga kan kontrolleras. Beträffande den handel, som försiggår man och man emellan, har utskottet fäst sig särskilt vid, att det är en del utlänningar av i viss mån tivelaktiga moraliska egenskaper, som skulle driva denna handel. Är det så, förefaller det mig, att om en person vill köpa ett smycke och betala en avsevärd summa för det, så är det större sannolikhet för att han vänder sig till en firma som han väl känner och litat på, än att han köper detta smycke av en person av mera obskyr karaktär och vilkens moraliska egenskaper han icke kan värdesätta så högt. Ty det säger sig självt, att är det så, att den, som säljer ett dylikt smycke, vill gå så tillväga, att han vill undandraga statsverket den skatt, som statsverket skall ha av denna försäljning, kan man också förutsätta, att denna person mycket väl i sitt förhållande till köparen icke har så solida och goda karaktärsegenskaper, att man kan säga, att denna affär kan göras med fullt förtroende. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att handel med smycken och dylika varor måste i mycket hög grad vara en affär, som grundar sig på förtroende.

Slutligen har den ärade talaren vänt sig mot att lagen skulle ha en provisorisk karaktär. Ja, det beror huvudsakligen därpå, att man här beträder ett fullständigt nytt beskattningsområde och att man då vill genom en tids erfarenhet söka sig fram till det som kan vara det lämpligaste. Det synes mig vara en klok åtgärd.

Om det blir svårigheter att kunna avgöra, vad som är smycke eller icke smycke, det tror jag erfarenheten får ge vid handen. Jag hoppas emellertid, att kammaren icke skall låta alltför mycket avskräcka sig av den föregående ärade talarens exemplifieringar rörande handväskor och cigarretuier. Jag är övertygad om att de, som komma att tillämpa författningen, komma att klara dessa blindskär. Det må äga sin riktighet, att en del av dem, som denna skattelagstiftning särskilt skulle komma att besvära, icke äro så intresserade av densamma, men det kan väl ändå icke få utöva ett avgörande inflytande på den ställning, som riksdagen intager till detta skatteförslag.

Allra sist vill jag erinra därom, att första kammaren visserligen med sju röstes majoritet bifallit utskottets hemställan och sålunda avslagit det föreliggande författningsförslaget, men om andra kammaren biträder reservanternas hemställan, så synes det mig föreligga goda utsikter för att det skulle komma att resultera i ett riksdagens beslut om beskattning av pärlor och smycken.

Herr Lithander: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet började sitt anförande med en reträtt från Kungl. Maj:ts linje till reservanternas linje. Jag tror,

att han skulle gjort klokt i att taga steget fullt ut och ställa sig på utskottsmajoritetens linje. Det tror jag är den enda linje, som i längden kan försvaras.

Herr statsrådet sade, att lagstiftningen får i mångt och mycket vädja till heders- och pliktkänslan. Det är sant, att så är förhållandet, och det måste så vara. Men därför är det mycket mera nödvändigt, när man stiftar lagar, att man inte skriver dem så, att folket i onödan kommer i någon slags konflikt i detta avseende eller att man rent av inbjuder det att bryta mot lagen. Detta gäller kanske icke så mycket detta förslag, men det gäller i mycket hög grad en del andra lagar, där man icke tillräckligt beaktat detta förhållande.

Herr statsrådet sade, att varför skall man icke taga denna lagstiftning, när man i fråga om fondpapper har något liknande. Men det är en helt annan sak. Fondpapper kunna i alla fall kontrolleras, och de äro väl icke jämförliga med juveler. Jag vill särskilt peka på, att icke minst under denna kristid har en mängd utläningar här i landet existerat på att avsätta sina smycken. Det har mången gång varit den enda valuta, som de haft, och tror någon, att det skulle vid förhandlingar man och man emellan varit möjligt för statsverket att få ut den stämpelskatt, som man här avsett att erhålla. Jag tror det icke. Vi få det alldeles säkert från den lojala handeln, därom är intet tvivel. Men det blir ett direkt premierande av denna handel under hand på hotellrum och vänner och bekanta emellan. Jag kan icke se, att man är inne på den riktiga vägen. Men att det finnes åtskilliga svårigheter just av den art, som man här varnat för, det framgår allra bäst av att dessa saker icke äro föremål för någon tull. Och varför? Jo, därför att det icke kunde i praktiken tillämpas. Man har sett i Amerika, där man har höga tullar på dylika varor, vilka oerhörda svårigheter man haft och vilket kontrollsystem man fått sätta igång för att gripa över hela detta problem, och det har ändå icke lyckats. Jag tror icke, att det vore önskvärt, att vi här i vårt land införde bestämmelser, som skulle ha till följd kroppsvisitation vid gränserna, trakasserier av svenska medborgare och av hela denna ström av resande, som vi försöka få in i landet. Det skulle behöva skapas en hel kår av kviinnliga tullnärer, för att man skulle kunna tillämpa detta. Det är ett skäl, varför jag icke kan vara med om detta.

Jag vill också nämna, att i Danmark är det ett provisorium och icke en lag, som gäller år efter år. Här har Kungl. Maj:t föreslagit, att lagen skall gälla år från år, och det är också en anledning, varför jag icke kan vara med om den.

Herr Röing sade, att i Danmark har man icke kunnat konstatera någon smyghandel. Just detta är ett bevis på att denna lag icke går att tillämpa, ty om man granskar siffrorna på vad skatten givit och om man vet vilken oerhörd omsättning det varit under dessa kristider, så är detta ett bevis på att man icke kunnat följa smyghandeln.

För mig har ett skäl varit mycket vägande. Jag gjorde en direkt förfrågan i bevillningsutskottet, om man hade någon utred-

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.
(Forts.)

Ang. en särskild stämpelavgift för vissa lyxvaror.
(Forts.)

ning angående vad denna skatt beräknades giva och om man hade uträkning av vad skatten skulle draga för omkostnader vid tillämpningen, och fick då det svaret, att varken i ena eller andra avseendet förelåg någon utredning. Det synes mig vara ett tillräckligt talande skäl för att enbart på den grunden säga nej. Jag ger herr Röing rätt i vad han sade, att en kvarts miljon också är pengar, men det kan komma pengar på utgiftssidan också. Vi kunna riskera att börja ett system, som icke ger oss, vad vi beräknat, men vållar mycket trakasserier. Jag är visserligen mycket för skandinaviskt samarbete, men jag anser, att man bör ha önskvärda utgångspunkter åtminstone, och att man icke skall okritiskt ta varje lagförslag, som kommer fram, utan vi skola först se till, om det är något, som passar för oss. Jag kan nämna, att i Frankrike har man något liknande det, som nu är föreslaget, men där har det visat sig, att skatten endast givit 14 % av vad som beräknats, men lett till en hel del svek och bedrägeri, varför man är utledsen på hela historien. Jag tror därför icke, att det nu är rätta tidpunkten för oss att börja med något dylikt. Jag vill även nämna, att i Times för den 1 maj i år står, att tanken på liknande lyxbeskattnings blivit avförd.

Då man icke har någon utredning om kostnaderna, och då jag är övertygad om att förslaget innebär att premiera smyghandeln, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på den kungl. propositionen.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid betänkandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 46, bifaller den vid betänkandet fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 112 ja mot 33 nej, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

§ 11.

Slutligen föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 659, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 20,

i anledning av andra kammarens beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, rörande herrar Thores och Olssons i Kulenbergstorp motion, nr 275, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en effektiv sjömanspensionering; och beslöt kammaren hänvisa detta ärende till sitt tredje tillfälliga utskott.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes första lagutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m. ävensom de i ämnet väckta motionerna; och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § utsökningslagen.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Olofsson* under 4 dagar från och med den 27 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.46 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 27 maj.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 21 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter första lagutskottets utlåtanden nr 33 och 34.

§ 3.

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde- eller jordräntestegrings-skatt m. m.

Till avgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande, nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om uppskattning av mark i och för framdeles skeende taxering till jordvärde- eller jordräntestegrings-skatt m. m. ävensom en i ämnet väckt motion.

Genom proposition, nr 329, av den 11 mars 1919, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om uppskattning av mark i och för framdeles skeende taxering till jordvärde- eller jordräntestegrings-skatt, dels ock till täckande av de med en sådan uppskattning förenade kostnader anvisa vissa belopp.

Till utskottets behandling hade jämväl överlämnats en inom andra kammaren av herr *Lindman* jämte tolv andra ledamöter i anledning av förevarande proposition väckt motion, nr 386, vari hemstälts, att riksdagen måtte avslå propositionen.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med avslag å ovanberörda av herr *Lindman* m. fl. väckta motion måtte, under förklarande, att det av Kungl. Maj:t uti förevarande proposition framlagda författningsförslaget icke kunnat oförändrat godkännas, antaga samma förslag med vissa av utskottet föreslagna ändringar däri.

Därjämte anmälde utskottet, att utskottet, som icke till be-
handling upptagit den del av Kungl. Maj:ts förevarande proposition,
som innehölle förslag i fråga om täckande av de med den i förord-
ningen avsedda markuppskattningen förenade kostnader, framdeles
komme att avgiva särskilt betänkande i denna del.

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordvärdetegrings-skatt m. m.

Vid betänkandet var emellertid fogad reservation av herrar *Lyckholm*, friherre *Fleming*, *Boman*, *Jonsson* i Hökhult, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Ness*, *Broman*, *Westrup* och *Bökelund*, vilka ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen att, med bifall till den av herr *Lindman* m. fl. väckta motionen, avslå Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman. mina herrar! Den stora fråga, varav det nu föreliggande utskottsutlåtandet är, om jag så får säga, blott en mindre del, har ju stått på dagordningen i vårt land i en längre tid. Jag tror nog, att meningarna tämligen allmänt samlat sig kring den principiella uppfattningen, att en oförtjänt jordvärdetegrings-skatt borde införas i vårt land, men jag tror icke, att man därutöver varken trängt djupare in i frågan bland den stora allmänheten — och knappast heller bland riksdagens ledamöter — eller på något sätt kunnat ena sig om, hur åtskilliga detaljer klokt och rättvisligen borde ordnas. Läser man de olika utredningarna i frågan och de respektive yttrandena över densamma, kan man nästan säga, att de skimra i alla regnbågens färger. De gå ut på nästan alla möjliga förslag, som i detta fall kunna ifrågasättas.

Man har för det första icke varit ense om, hur mycket jord som skall dragas in under lagen och varpå man i framtiden skall lägga jordvärdetegrings-skatt. Man är vidare icke alls överens om, hur skatten skall läggas, nämligen om man skall ha en direkt eller en indirekt skatt, och ej heller har man klart för sig, om den skall utgå så, att man kalkylerar sig till jordvärdetegringen på det jordområde, det gäller, eller om man skall vänta så länge, till dess försäljning av ett dylikt område sker, så att man får ett faktiskt och reellt underlag att bygga på.

Man har också varit i oklarhet om, hur djupt man skulle ta frågan även i andra bemärkelser. Då det gäller en skatt, brukar man ändå ha klart för sig, vilken eller vilka korporationer som skola njuta förmånen av densamma. Även i det fallet gå här meningarna synnerligen mycket i sär. Man är icke ense om, huruvida det skall vara en statsskatt eller en kommunskatt eller om det skall vara en blandad skatt, så att kommun och stat skola dela intäkterna av densamma.

Det, som för mig åtminstone synes vara det betänkligaste, är just, att man i den proposition, som ligger till grund för detta betänkande, icke klargjort, huru mycket jord man skulle uppgiva till beskattning för att vara på den säkra sidan i fråga om vad som eventuellt i framtiden kunde bliva föremål för jordvärdetegrings-skatt. Det är också

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordvärdestegrings-skatt m. m.
(Forts.)

i mina ögon ett synnerligen stort fel, att man icke har själva lagen eller konturerna till densamma uppdragna, och jag tvivlar på, att det är möjligt för dem, vilka skola lämna de värdeuppgifter, som skola vara primäruppgifter i och för ingångsvärdets åsättande i fråga om sådana jordbitar, det här gäller, att för detta ha den minsta ledning. De veta icke, huru värdet skall beräknas, och då man över huvud taget icke ens vet ändamålet och det sätt, på vilket det hela skall realiseras, tvivlar jag verkligen på, att det är möjligt att i detta fall åstadkomma något mer än siffror. Sådana får man möjligtvis, men icke får man något, som man i verkligheten kan utgå ifrån, och dock är detta en mycket viktig sak, då det ju är detta ingångsvärde, som sedan skulle ligga till grund för den skatt, som man framdeles skulle uttaga, en skatt, som man föreslagit skulle uppgå till ända till 25 % eller därutöver på den värdestegring, som eventuellt framdeles skulle kunna uppstå.

Jag har själv mycket noga åhört diskussionen härom i bevillningsutskottet, och som förtroendeman för åtskilliga sådana företag, som bli skyldiga att lämna uppgifter, får jag säga, att jag icke anser mig själv kapabel att lämna dessa uppgifter, sådana de böra vara. Just därför att allting är så oklart, hur man över huvud taget skall ställa det. Jag anser, att om jag skulle vara med om att ålägga andra personer en skyldighet, bör jag åtminstone själv kunna tränga så mycket in i saken, att jag tilltror mig själv att kunna göra det, och jag vågar påstå, att om de, som skrivit den kungl. proposition, som ligger till grund för detta betänkande, skulle vara i samma situation som jag, skulle de här komma att bli lika bet som jag.

Jag skulle kunna ingå på vissa detaljer i fråga om de värdeuppgifter, som man skulle lämna, men det skulle föra alldeles för långt, och tiden är ju så dyrbar. Jag försäkrar emellertid, att om man icke har lagens konturer någorlunda uppdragna, är det icke möjligt för den uppgiftsskyldige att lämna uppgifter, som det är något värde med. Nu skulle ju detta delvis kunna avhjälpas därigenom, att man låte de respektive ordförandena i de nämnder, vilka såsom primärförsamlingar skulle ha till uppgift att åsätta värdet, ha en gemensam sammankomst, och det bleve väl ingen annan råd, än att det får bli så, som den, vilken skall vara instruktör för dem, anser och tycker, att det skall vara. Ty jag kan icke se, att det eljest finns någon plan för, hur det egentligen skall vara, då lagen ännu saknas.

Det är väl icke synnerligen tilltalande, att man skall göra skatte-lagar på detta sätt. Vi böra väl i all rimlighets namn, om vi äro för reformen, och jag förklarar bestämt, att jag för min del är en anhängare av densamma, ändå ha en smula klart för oss konturerna av densamma, så att man något så när vet både hur man ämnar lägga reformen och hur den är avsedd att verka. Hur brått vi än ha, få vi väl ändå ge oss tid därtill, om det skall bli någon verklig bärkraft hos denna reform.

Nu har man i detta fall, som vanligt, då det gäller något, som man kallar socialt. slagit in på den vägen att säga, att det icke skall omfatta jordbruket, och naturligtvis menar man därmed indirekt, att

en jordbrukare över huvud taget icke behöver yttra sig i saken, ty, då den icke gäller jordbruket, angår den icke honom. Vi ha ju ändå fått lära i liknande fall, att då det gått några år, och icke så många för övrigt, förklarar man i regel, att konsekvensen fordrar, att jordbruket tas med. Att det är den vanliga marschordningen, veta vi ju på förhand. Jag tror också, att, om vi verkligen skola göra något på detta område, kan ingångsvärderingen helt säkert icke göras så, som man här föreställt sig. Ty om man blott helt litet satt sig in i frågan, finner man, att det verkligen i ett fall synbarligen, en värdestegring uppstår, nämligen när en järnväg anlägges på en ort, och det blir ett stationsområde i närheten eller dylikt. Det är tydligt, att de jordbruk, som ligga i närheten och få gagn av en dylik kommunikationsled, skola undergå en värdestegring. Det är solklart, och det tror jag ingen i utskottet heller jävar, att så är förhållandet. Men då tvivlar jag på, att om det skall bliva någon mening av detta, man icke behöver taga med betydligt mera än vad denna värdering skulle omfatta. Ja, då tröstar man sig med och säger: det kan ske sedermera, det kan man komplettera. Ja, nog kan man göra det, men skall man verkligen gripa sig an med detta, så är det skäl att göra det på en gång, ty det inverkar naturligtvis betydligt, hur prisförhållandena ställa sig på den tid, värderingen göres. Företages den vid olika tidpunkter, så komma sedan prisförhållandenas förskjutning att skapa rätt stora orättvisor på detta område.

Det är också i motiveringen sagt, att man skall gå fram på så sätt, att man skall taga med sådan jord, där man tror, att en byggnadsverksamhet skall komma att uppstå. Ja, då skall man vara begåvad rent av med profetisk förmåga, ty annars kan man väl icke göra det. Jag ser åtminstone ingen möjlighet till, att man kan gå fram på detta sätt och göra någonting fast och bestående och någonting, som man kan grunda en så allvarlig sak på som en skatteutgift på en fjärdedel eller vad det kan bliva på en värdeskillnad, som uppstår i framtiden, så vida man ej har det mycket bättre förspant från början.

Det syntes mig också vara egendomligt, att man i utskottet icke diskuterat nästan något annat än tidpunkterna. Man sköt på dem något litet, men någon egentlig realdebatt, hur man tänkte sig saken förekom just icke.

Jag skall naturligtvis icke det minsta inlåta mig på detaljerna i denna sak, då jag finner själva grunden för densamma alldeles omöjlig att tillämpa nu. Det är blott en enda detalj, som jag finner något fristående, som jag skall be att få yttra mig om. Det förut-sattes nämligen, om man slår upp betänkandet på sid. 15 och läser § 33 i förslaget, att en uppskattningsövernämnd skall tillsättas, som är avsedd att vara den tredje eller sista instansen, som skall avgöra dessa ingångsvärden. Av dem, som skola insättas i denna nämnd, skall Kungl. Maj:t enligt förslaget utse ordförande, vice ordförande och fyra ledamöter jämte suppleanter, och vardera av riksdagens kamrar skall utse tre ledamöter. Sedan skola två ledamöter ingå för respektive granskningsnämnds distrikt. Detta sätt att sammansätta

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde- eller jordvärdestegrings-skatt m. m.
(Porte.)

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordrättestegrings-skatt m. m.
(Forts.)

denna nämnd är någonting helt nytt för våra förhållanden. Man kan göra sig den frågan, och jag har just gjort mig den: är det verkligen så, att det är så klenst beställt med våra administrativa krafter i vårt land, att de icke duga till att utöva denna funktion, eller har man ett så litet antal av dem, som duga, att man tvunget skall införa, att riksdagen utser ledamöter i denna nämnd? Jag tycker också, att det är synnerligen märkvärdigt, att riksdagen på det område, nämligen beskattningsområdet, där riksdagen ensam har beslutanderätt, också skall deltaga i verkställigheten av besluten. Det är så långt ifrån, att jag tror, att det är något, som gagnar vår svenska riksdag att ingå på verkställighetsåtgärder, att det tvärtom synes mig vara att neddraga riksdagens ställning. Riksdagens uppgift är ju att beträffande skatterna besluta om dessa och naturligtvis också att i viss mån kontrollera dem. Skola vi nu själva utse ledamöter i denna högsta avgörande nämnd, vad blir det då av riksdagens kontrollerande myndighet? Vi kunna väl icke kontrollera oss själva. Det är väl någonting onaturligt. Jag tror, att innan man går in på något dylikt, så bör man tänka sig för ett par gånger minst. Det har väl ändock alltid ansetts, att när man blandat ihop den beslutande makten och den verkställande makten, har det i regel icke någonstades gått synnerligen lyckligt, och jag undrar, om förhållandena skola ställa sig bättre i vårt land. Visserligen kan man väl icke gärna säga, att detta skulle vara något slags regerande riksdag, men det blir åtminstone en verkställande riksdag om man slår in på sådan väg, och det är väl ingen, som tror på, att ett dylikt beslut kan göras isolerat och fristående, utan att det helt säkert måste draga med sig högst avsevärda konsekvenser på många områden. Har man en gång slagit in på, att riksdagen skall ingå med några ledamöter här och några ledamöter där för verkställighets- och förvaltningsåtgärder, då blir det helt säkert svårt att bryta med en dylik kutym, om den finner rotfäste. Jag tvekar icke det allra minsta, utan jag vågar säga, att denna paragraf, vad den gäller dessa ledamöter, som skola utses av riksdagen, finner jag vara den allra olyckligaste, och redan den är för mig alldeles tillräcklig för att förklara, att jag bestämt icke kan gå med på detta förslag.

Då jag, såsom nu blott något litet skisserat — flera talare komma efter kan jag förstå — har uttalat, att jag finner det omöjligt för personer, som skola lämna primäruppgifter, att kunna göra detta, så att det verkligen blir bärande, då jag vidare icke finner den minsta fasta grund för vare sig huru mycket en dylik jordvärdestegrings-skatt skall omfatta, hur den skall läggas, vem som skall njuta frukterna av den skatten eller över huvud hur den skall utgöras, och jag rent av anser, att dessa anordningar vore ett språng i det okända helt och hållet, anser jag, att även om detta förslag går igenom i riksdagen och det sålunda beslutats, att man skall ställa det på detta sätt, blir följden den, att man helt säkert tämligen snart, åtminstone innan man kan börja uttaga några skatter måste göra om det hela. Det är min orubbliga övertygelse.

Jag vill dock uttala, att jag anser att denna skattereform bör in-

föras, och jag gör den hemställan, att regeringen måtte snarast fram- Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordrättesteogrings-skatt m. m.
lägga själva skatteförslaget och då på samma gång visa, att man har
klart för sig, hur mycket jord som skall inbegripas i detsamma, och
överbud lägga det så, att folk verkligen kan förstå lagen, så att de
kunna lämna de uppgifter, som fordras.

Härmed skall jag sluta, herr talman, och be att få yrka avslag
å utskottets hemställan och bifall till den av herr Lyckholm m. fl.
avgivna reservationen.

(Forts.)

Herr Kristensson: Herr talman! Jag har icke kunnat
underlåta att vid detta första ärende på dagens föredragningslista,
som upptar icke mindre än tre sidor, be att få framhålla några syn-
punkter. Jag har förvissat mig om herr talmannens medgivande
att nu få framföra desamma, då ju vårt dagordningsinstrument icke
tillåter det på annat sätt.

Jag håller före, att det nog är nödvändigt, att vi ledamöter här
i kammaren ålägga oss en viss moderation vid ärendenas behand-
ling och icke ha flera timmars diskussion om ärenden, som synas lig-
ga ganska klara för votering utan en lång diskussion.

Det förefaller vidare, som om de ständiga utskotten borde
skyndsamt inkomma till riksdagen med alla de ärenden, som kunna
antagas bli föremål för gemensam votering, och vidare att de stän-
diga utskotten borde taga under överbud, att i fråga om sådana
ärenden, som kunna antagas fördröja och förlänga riksdagen, men
som det icke är oundgängligen nödvändigt att avgöra vid denna riks-
dag, realbehandlingen av desamma måtte uppskjutas till en kom-
mande riksdag. Så har skett förut vid gångna riksdagar. Om detta
sker och extra bordläggningssplenium anordnas för antagande av de
gemensamma voteringspropositionerna, så borde det kunna bli möj-
ligt att anordna gemensamma voteringar på tisdag eller senast ons-
dag i nästa vecka. Jag har hört, att talmanskonferensen skall ha
sammanträde i morgon och att det för närvarande är planer på, att
vi icke skulle få de sista gemensamma voteringarna förr än på fre-
dag i nästa vecka, ja, kanske att icke ens dessa bli de sista ge-
mensamma voteringarna. Men nu är förhållandet det, att riksdags-
männen äro snart sagt de enda i detta land, som icke ha något dyr-
tidstillägg, och icke endast det, utan vi skola ligga här en ganska
avsevärd tid utan något arvode alls. Och de, som hört, huru det
från många håll från representanterna i landsorten talas om de
svårigheter, som verkligen för närvarande göra sig gällande, kunna
icke annat än att, herr talman, be att få fästa uppmärksamheten på
önskvärdheten av att från alla håll allt möjligt göres, för att denna
riksdag fortast möjligt måtte avslutas, och i varje fall ej senare, än
att vi kunna komma hem till pingst.

Med herr Kristensson förenade sig herrar *Borg, Berggren, Borg-
gren, Magnusson* i Kalmar, *Nilsson* i Malmö, *Nilsson* i Kristianstad,
Svensson i Eggelstad, *Hansson* i Gårda, *Fast, Billqvist, Danielsson*,

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordrättestegrings-skatt m. m.

(Forts.)

Wahlstedt, Ljungqvist, Johansson i Vittinge, Uddenberg, Karlsson i Sandviken och Sävström.

Herr Källman: Herr talman! Jag har egentligen begärt ordet för att yttra mig om det bevillningsutskottsbetänkande, som nu föreligger till behandling. Men i anledning av herr Kristenssons anförande skall jag nu tillåta mig att yttra ett par ord.

Jag tror icke, att någon i dag kan säga, när de sista gemensamma voteringarna vid denna lagtima riksdag komma att äga rum, och jag grundar detta mitt antagande på, att jag liksom andra ordförande i de ständiga utskotten blivit kallad till talmanssammanträde i morgon klockan 10 f. m., vid vilket sammanträde man närmare kommer att undersöka frågan om riksdagens blivande avslutning. I den händelse emellertid herr Kristensson skulle med sin anmaning till de ständiga utskotten jämväl ha riktat anmärkning mot det utskott, för vilket jag har äran att vara ordförande, så vill jag framhålla, att de ärenden, som skulle vara beroende på bevillningsutskottets förberedande handläggning och vilka kunna anses föreläda gemensam votering, äro redan i sin första omgång avgjorda av riksdagens kamrar. Beträffande de återstående ärendena, vilka kunna bliva föremål för gemensam votering, ha överenskommelser inom utskottet träffats, så att utgången är redan på förhand given och någon gemensam votering behöver sålunda av allt att döma icke där förekomma. I den mån denna sak beror på bevillningsutskottet, kunna gemensamma voteringar alltså äga rum när som helst.

Jag har också gärna velat begäna tillfället att framhålla detta, då ju såväl »Nya Dagligt Allehanda» som en ledamot i första kammaren uttalat den meningen, att bevillningsutskottet skulle vara riksdagens »sorgebarn» innevarande år.

Som sagt, vi komma i morgon förmiddag vid talmanssammanträde att närmare utfundera, när dessa gemensamma voteringar skola kunna tidigast förekomma, och det är sålunda omöjligt att uttala sig om den saken i dag. Att det är en angelägenhet för riksdagens ledamöter av betydelse att komma hem så fort som möjligt ligger i öppen dag med hänsyn till det kända förhållandet, att riksdagsmännen icke endast, som herr Kristensson nämnde, sakna dyrtidstillägg, utan de sakna även varje ersättning för sitt arbete här i riksdagen efter den 10 maj.

Härmed skall jag övergå till det föreliggande ärendet, och jag vill då förklara, att oaktat detta ärendes vikt och betydelse skall jag för min del begränsa mig till det minsta möjliga.

Det är här fråga om att fatta ett principiellt beslut om införande av en skatt på oförtjänt värdestegring. Det är uppenbart, att knappast något är lika lämpligt såsom skatteobjekt som en oförtjänt förmögenhetstillväxt. Ett sådant objekt tål väl om något vid en skattebeläggning, och såsom också i propositionen framhållits, är även det berättigade i en sådan värdestegringsskatt allmänt erkänd. Det framhålles där, att länge nog ha allmänna åtgärder skapat vin-

ster åt enskilda personer, och man har då anledning att uppställa den frågan, varför så behöver vara fallet. Det är icke alls svårt att härvidlag bestämma skatteobjektet i den mån det uppstår i överensstämmelse med den lag, varom här är fråga. När staten drager fram en järnväg i landet, så uppstå givetvis vid alla stationssambällen värdestegringar å den mark, som är belägen däromkring, och genom åtskilliga kommuners åtgärder uppstår det också förmögenhetsvärden åt enskilda, utan att dessa enskilda gjort något för att förvärva denna förmögenhet. Jag tillhör själv ett samhälle, som tidigare utgjorde $1\frac{3}{4}$ mantal vanlig jordbruksjord och där gården på sin tid såldes för 40,000 kronor. Den har sedermera av ägaren sålts till tomter — den är icke slutsåld ännu — för ett par miljoner, och de osålda delarna äro säkerligen i denna dag värda 3 till 5 miljoner. Den man, som på sin tid köpte gården för 40,000 kronor, har icke behövt lägga två strån i kors för att förvärva denna oerhörd ökade värdestegring, utan den har berott dels på tillkomsten av en järnvägsstation och dels därpå, att åtskilliga industrier dragit sig ditut, varigenom det blivit möjligt att sälja tomtmark och för bostadsändamål mark till industrierna. Det är klart, att man här har att göra med ett skatteobjekt, som har stor bärkraft och som allt för länge varit outnyttjat.

Det har ansetts, att denna fråga är synnerligen svårlöst, och det är väl därför den varit under utredning så många år. Men jag vill i alla fall betona, att så tidigt som år 1907 har man i andra kammaren uttalat sig för saken. Så gott som alla länsstyrelser liksom kammarrätten ha också uttalat sig för denna skatteform. Innehållet i propositionen kan betecknas på följande sätt. Det gäller nu att besluta om beskattningens principiella genomförande, och det framhålles i propositionen, att detta genomförande får icke fördröjas. Genom en ingångsvärdering anser Kungl. Maj:t, att lösningen påskyndas ävensom att denna ingångsvärdering underlättar frågans slutliga lösning. Sättet för de följande värderingarna får man klarare uppfattning om genom det taxeringsförfarande, som enligt propositionen skall komma att äga rum. Då vill jag nämna, vad det egentligen är för något, som man har att taga ståndpunkt till, därest Kungl. Maj:t och utskottets förslag bifalles. Det är först och främst, att man godkänner den direkta skattemetoden, d. v. s., att skatt skall upptagas i den mån värdestegring uppstår. Det andra är, att man klargör, vilken jord det är, som skall ingå i taxeringen. Den föregående talaren, herr Olsson i Kullenbergs-torp, har grundat sin opposition framför allt därpå, att han icke haft klarhet om, vilken jord det gäller att härvidlag taxera. Men den saken tycker jag är tämligen klar, och i det avseendet anser jag icke, att någon behöver sväva på målet. Det är fråga om, att jordbruksjord icke skall medtagas i denna taxering, och det tycker jag är en tämligen klar och bestämd gräns, så att icke behöver man vara tveksam om saken för den skull.

Vidare föreslår man den grund för markvärdets bestämmande,

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordvärdestegrings-skatt m. m.

(Forts.)

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jord-räntestegrings-skatt m. m.

(Forts.)

som skall gälla vid ingångsvärderingen, och den blir då saluvärdet. De bestämt uteslutna spörsmålen äro frågorna, huruvida skatten skall tillfalla stat eller kommun, om, i det fall skatten blir kommunal, densamma skall bli obligatorisk eller fakultativ, och vidare skattebeloppets storlek. Dessa ofantligt viktiga delar har man icke nu ansett sig böra taga ställning till med hänsyn till den omständigheten, att man först vill ha en ingångsvärdering för att på denna utredning sedan grunda ett ståndpunktstagande till de viktiga delar, vilka, som jag nämnde, för det närvarande äro uteslutna.

Det taxeringsförfarande, som skall äga rum härvidlag, blir olikt det vanliga taxeringsförfarandet för beskattning, och detta har sina mycket starka skäl. Man utser enligt denna proposition en uppskattningsnämnd för varje stad eller härad, och den sammansättes av Konungens befallningshavande, landsting och vederbörande kommun. Det är den första instansen. Granskningsnämnden kommer att ha länet som sitt område och dessutom blir det en nämnd för Stockholms stad. Den är sammansatt av landshövdingen och dessutom av minst 6, högst 15 ledamöter, som utses av länsstyrelsen. Och slutligen ha vi en uppskattningsövernämnd, som är den högsta instansen. Den är sammansatt på det sättet, att Kungl. Maj:t förordnar ordförande och fyra ledamöter och riksdagens kamrar utse vardera tre ledamöter. Här har herr Olsson i Kullenbergstorp gjort en bestämd anmärkning mot, att riksdagens kamrar skulle utse ledamöter i denna högsta uppskattningsmyndighet i förevarande avseende. Jag undrar, om det egentligen finnes så stor anledning att påtala det förhållande, som det här är fråga om. Jag vill erinra om vad utskottet på några rader säger på sid. 24 och 25 i utskottsbetänkandet, varest det heter: »Att åter hänvisa de klagande att därvid vända sig till kammarrätten och regeringsrätten vore icke lämpligt vid det förhållande, att prövningen skulle innebära ett bedömande, ej så mycket av rättsfrågor utan fastmera av själva uppskattningsens skälighet. I detta sammanhang har även erinrats om, att arbetsbalansen i kammarrätten gjorde det önskligt, att kammarrätten ej utan trängande skäl belastades med nya krävande uppgifter.» Där har man i några ord de viktiga skäl angivna, som för Kungl. Maj:t och även för utskottet varit avgörande, då man velat tillskapa en ny högsta instans vid sidan om de förutvarande, kammarrätten och regeringsrätten.

För att icke behöva på nytt begära ordet skall jag redan nu, då jag har det, bemöta en talare, som kommer efter. Jag vet på grund av vad han anfört i utskottet, att han också i kammaren kommer att säga, att han för sin del av principiella skäl motsätter sig det här förevarande förslaget. Han anser nämligen, att stat och kommun icke skola ösa ur samma skattekölla. Man bör enligt hans uppfattning således hava klart, innan ett taxeringsförfarande beslutas, vem som skall äga att upptaga skatten, staten eller kommunen: Jag vill för min del i det avseendet framhålla, att om denne talare möjligen menar, att staten skall nöja sig med att huvudsakligen

använda den indirekta beskattningsmetoden och överlåta åt kommunerna att använda den direkta, jag icke kan vara med därom. Jag anser principiellt, att direkt beskattning är den enda riktiga skatteformen, och att således stat och kommun därför alltid måste komma att ösa ur samma skattekölla. Det är för den skull, menar jag, icke så viktigt, om man i förväg har eller icke har avgjort, huruvida den skatt, som det här är fråga om, skall bli statlig eller kommunal.

Om uppskattning av mark för taxering ill jordvärde- eller jordvärdetegrings-skatt m. m.

(Forts.)

Utskottet har gjort en del smärre ändringar. Dessa hava tillkommit av praktiska skäl, med hänsyn till landskamrerarnas arbetsmöjligheter o. s. v., och jag föreställer mig, att vederbörande departementschef icke skall hava något att invända mot dessa ändringsförslag. De äro av ringa betydelse jämförda med förslaget i det stora hela.

Jag ber, herr talman, att med stöd av vad jag anført få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Jag skulle kanske icke, för att ej upptaga tiden, yttra mig i anledning av den debatt, som här uppkommit på grund av herr Kristenssons inlägg, men som ledamot av talmanskonferensen ber jag att få framhålla, att det från talmanskonferensens sida vid upprepade tillfällen gjorts ansträngningar för påskyndande av arbetet. Där har hållits sammanträde med utskottens ordförande för undersökande av, i vilken grad det vore möjligt att påskynda arbetet. Yttrandet från herr Kristenssons sida, som för övrigt är fullt berättigat och riktigt, kommer dock i alla fall nu i riksdagens sista timme något post festum, om jag så får uttrycka mig. Jag har tillåtit mig framhålla samma sak i kammaren vid ett mycket tidigare tillfälle, och jag skulle vilja säga, att i år beror förseningen särskilt på den omständigheten, att de kungl. propositionerna, såsom herrarna veta, kommit mycket sent. Den saken är anmärkt på förut. Förseningen beror vidare därpå, att riksdagens ledamöter till följd av kända omständigheter en lång tid varit synnerligen mycket frånvarande från sammanträdena, och detta har inverkat även på utskottets arbete. Men förseningen har naturligtvis också berott på oss själva; den beror på, hur mycket vi tala. Vi talade i går i en sak, som efter min uppfattning låg mycket klar, där man ej behövde säga mycket, men där blev det en lång debatt.

Jag skall emellertid övergå till den föreliggande frågan, och i trots av vad jag nu sagt måste jag be att få besvara kammaren något med ett uttalande i denna sak, vilken dock är mycket viktigare än den, med vilken vi uppehöll oss så lång tid i går.

Herr talman! Detta förslag är nu framlagt, men när man läser det, får man den uppfattningen, att själva huvudsaken har man icke gått in på, nämligen frågan: jordvärdetegrings-skatt eller icke jordvärdetegrings-skatt. Ja, säger man, den saken tyckas alla vara ense om, men jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att riksdagen väl aldrig haft sig förelagt något förslag angående hur jordvärdetegrings-skatten skall vara inrättad. Det synes mig vara

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordrättestegrings-skatt m. m.

(Forts.)

att gå i bakvänd ordning att, som Kungl. Maj:t gör och utskottet tillstyrker, börja med att säga: nu skola vi uppskatta den och den marken, skapa en procedur för, hur man skall göra denna uppskattning och hur man skall klaga över förfarandet i högre instans. Vi säga, att man dessförinnan bör knäcka själva principen: skall man ha jordvärdestegringskatt eller icke, och vad skall i så fall skatten omfatta?

Här framföres nu frågan: direkt eller indirekt skatt. Kungl. Maj:t har nu uttalat sig för den direkta skatten. Skatten skall alltså utgå undan för undan, allt efter det jordvärdestegring inträder. Men, mina herrar, vore det icke skäl i, att vi här i riksdagen med utgångspunkt från Kungl. Maj:ts förslag satte oss att pröva, huruvida vi vilja ha direkt jordvärdestegringskatt eller icke. Det minsta man kunde begära vore väl, att den saken bleve fullt utredd, när den framlades för riksdagen. Herr Källman uttalade, att den direkta metoden är den, som bör komma till användning. Är det alldeles säkert, att alla faktorer finnas för handen och att fullständig utredning är för riksdagen framlagd, så att riksdagen kan säga, att den metoden är den riktiga, eller kan det möjligen inträffa, att man sedermera vid närmare begrundande ändrar om den saken och gör skatten indirekt. Jag vill icke yttra mig därom, därför att material föreligger icke, som kan utvisa, att man har anledning att välja den ena eller den andra formen.

Vidare bragtes här av förste talaren på tal den frågan, huruvida det skall vara en statlig eller kommunal skatt och om i händelse av det sistnämnda den skall vara fakultativ, om kommunerna själva skola bestämma, om sådan skatt skall utgå eller icke. Bli det en fakultativ kommunalskatt. kan det hända, att man här kommer att göra en del uppskattning av mark, som kanske icke alls, i varje fall icke på långa tider, kommer att omfattas av denna beskattning, därför att t. ex. kommunerna icke besluta sig för, att de skola göra det. Det synes mig, att även detta väl borde vara så klart, att man skall hava tillfälle att taga ställning till själva huvudprincipen, innan man går in på saken så, som här blivit av Kungl. Maj:t föreslaget.

Här förekomma ju även andra saker, som minst sagt kunna sägas vara egendomliga. Så ha vi t. ex. den frågan, om vid värderingen det skall vara avkastningsvärdet, som skall läggas till grund eller det allmänna saluvärdet. Det är naturligtvis en sak av mycket stor vikt att veta, vilketdera det skall vara, men den saken får nu riksdagen ej heller tillfälle att med ett grundligt utrett förslag framför sig taga ståndpunkt till. I den kungl. propositionen förekommer följande yttrande av presidenten i kammarrätten: »Om man i enlighet med förslagsställarna som objekt för beskattningen uppställer stegringen i jordrätten, och skatten därtill utformas såsom en perpetuell årlig avgäld, varigenom en del av jordrätten indrages till samhället, torde man antagligen nödgas anlita ett taxeringsförfarande efter ungefärligen de linjer, som i förslagen uppdragas.» Jag ber då att få göra den frågan till vederbörande på statsrådsbänken:

Är det nu meningen med detta, att det skall vara en årligen utgående jordränta, såsom här uttalas, kan man då icke säga, att för jordbrukets vidkommande, i den mån denna näring kommer att drabbas av denna beskattning, det blir ett införande av en slags grundskatt, om nämligen skatten skall utgå med en grundränta år efter år? Låt vara, att räntan varierar för vissa uppskattningsperioder, t. ex. vart femte år, blir högre eller lägre, så blir det väl här en grundränta, som efter min uppfattning måste anses ha likhet med grundskatt.

Slutligen vill jag framhålla, att man väl först borde göra klart för sig, vad den här ifrågavarande uppskattningen skall omfatta. Herr Källman sade nyss, att jordbruksjord medtages icke. I 2 § uti förslaget står det i 1 mom. b): Föremål för uppskattning är mark till sådan jordbruksfastighet eller del därav, som på grund av efterfrågan å mark etc. Det är väl ändå alls icke överensstämmande med vad utskottets ordförande sade, ty här kommer ju ändå jordbruksmark att under vissa förhållanden ingå under denna skatt. Det är otvivelaktigt, att så förhåller sig. I den kungl. propositionen uttalas också på ett ställe, att förslaget skall omfatta all hithörande mark, sålunda även i viss grad jordbruksmark. Hur är det nu då med dessa jordbruksfastigheter, om det är meningen att förslaget skall omfatta jordbruksjord? Den frågan torde man kanske hava rätt att begära ett svar på. Det torde väl vara givet, att skatten skall omfatta den jordbruksjord, som omnämnes i 2 §.

Går man emellertid till den kungl. propositionen, finner man, att de, som uppgjort förslaget, tänka sig saken vidlyftigare. De tänka sig, att den skall omfatta — såvitt jag förstår — all jordbruksjord, även om det icke är deras mening, att den nu skall göra det. Herr Landén säger, att skatten är avsedd att med vissa, av speciella hänsyn motiverade undantag träffa värdestegring av all jord, jordbruksfastighet såväl som annan fastighet. Är det då meningen, att denna beskattning skall utveckla sig till att omfatta all jordbruksfastighet? Den frågan borde vara av stort värde för oss att få höra Kungl. Maj:ts mening om.

Med anledning av detta säger också kammarrätten i sitt yttrande, att praktiska hänsyn tala för att åtminstone tillsvidare från beskattning undantaga jordbruksfastigheter, såvitt angår deras jordbruksvärde, däri inberäknat värdet av skogbärande mark och växande skog. Alltså, kammarrätten är på samma väg och säger, att jordbruksfastigheter tillsvidare böra undantagas. Vilka är det då, vi här i dag skola rätta oss efter, när vi fatta beslut?

Utskottet anför på sid. 23 ett uttalande i Kungl. Maj:ts proposition, där det heter: »Den utan tvivel mest omfattande frågan i detta sammanhang är, huruvida en stegring av fastighets jordbruksvärde bör underkastas beskattning eller ej. Meningarna härom äro ganska delade. Å ena sidan har man velat göra gällande, att om ett fastighetsvärde ökas till följd av exempelvis en järnvägsanläggning, det ej bör vara någon skillnad, om värdestegringen har sin grund i möjligheter att försälja tomter eller i lättare avsättning av jordbrukspro-

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordräntestegrings-skatt m. m.
(Forts.)

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordvärdetegrings-skatt m. m.

(Forts.)

dukter. Å andra sidan har man framhållit, att under det jordvärde-taxeringen i fråga om jordbruksfastigheter skulle medföra synnerliga svårigheter och kostnader, en skatt å värdestegring av dylik jord såsom sådan skulle giva jämförelsevis ringa utbyte.» Statsrådet fortsätter: »För egen del är jag icke nu beredd att taga slutlig ståndpunkt till frågan, huruvida dylik värdestegring bör inbegripas under en blivande skatt.»

Där är sålunda en fråga, som sammanhänger med detta spörsmål, men där riksdagen icke får reda på Kungl. Maj:ts mening i propositionen, och där vi, förmodar jag, icke heller nu få upplysning om vad Kungl. Maj:t menar.

Jag skall nu återkomma till den första delen av vad jag nyss läste upp. Jag frågar då: om en jordbruksfastighet visserligen icke ligger så alldeles i närheten av denna industriella anläggning, detta stadssamhälle eller denna järnväg, att den blivit begärlig som tomtmark, som det talats om, men dock ligger så pass nära, att dess produkter, mjölk o. s. v. stiga i pris på grund av den ökade befolkningen, skall en sådan fastighet på grund av denna värdestegring bli föremål för den uppskattning, som Kungl. Maj:t här vill anställa? Det är naturligtvis en fråga, som det är mycket önskvärt att få besvarad.

I den kungl. propositionen finnes det vissa »Särskilda anvisningar». Där står det bland annat: »Vid bestämmandet av marks värde skall, där det finnes uppenbart, att marken med hänsyn till konjunkturen och efterfrågan är lämplig och begärlig för annat mer avkomstgivande ändamål än det, för vilket den vid uppskattningstillfället användes, markvärdet efter sådan grund uppskattas.» »Är sådant förhållande», står det vidare, »ej påtagligt, skall marken uppskattas med hänsyn till det ändamål, varför den vid uppskattningstillfället brukas.» D. v. s., om en person brukar sin jord som jordbruksjord, så skall det icke tagas hänsyn till, om jorden avkastar mindre på detta sättet, utan den skall uppskattas, som om det vore tomtmark, även om ägaren icke försäljer den till tomter, utan fortsätter att vara bonde. Han skall sålunda, trots att han icke är tomtförsäljare, upptagas som ägare av tomtmark. Vidare uppkommer här den ytterst svåra frågan att avgöra, när detta förhållande är uppenbart och när det icke är påtagligt. Man kan säga, att en mängd andra förhållanden i detta förslag äro oklara och komma att leda till olägenheter. Om det nu är meningen — och det är ju klart, att så är — att man skall uppskatta annan fastighet, så kommer man ju in på sådana besynnerligheter, som att en ägare till ett litet hus, som han uppfört åt sig och som är beläget så, att det stegras i värde, skall vara tvungen att betala jordvärdestegringsskatt för detta hus, som han själv uppfört, fastän han fortsätter att bo i det. När sådant kan inträffa, är det ju tydligt, att själva grundprincipen för lagen naturligtvis icke är så alldeles given. En sådan ägare kanske får lov att sälja sitt hus och ge sig därifrån.

Vidare kan man säga, att här är avsikten att med denna jordvärdestegringsskatt beskatta värdeökning, även om man icke får någon större avkastning av den fastighet man har; om fastighetens

värde sjunker, får man däremot naturligtvis icke tillbaka någon ersättning för det.

När så många oklarheter finnas, när frågan om jordvärdestegringskatt eller icke jordvärdestegringskatt ännu ej kan sägas vara avgjord och när man icke närmare bestämt, hur en dylik skatt bör vara inrättad i sina olika detaljer, är det då skäl att gå in på en så vidlyftig sak som denna för att kanske riskera, att man måhända antingen uppskattar en mängd mark, som sedermera kanske icke kommer att drabbas av skatten eller också underlåter att uppskatta sådan mark, som framdeles kanske visar sig böra beskattas.

Till sist, herr talman, blott ett par ord om den procedur, som är ifrågasatt att införas i och för beskattningsförfarande. Som herrarna sett, finnes det en uppskattningsövernämnd, en granskningsnämnd och en uppskattningsnämnd. För min del vill jag säga, att jag måste taga avstånd från ett sådant förfarande. Så vitt jag kan förstå borde man i stället se till, om icke de vanliga beskattningsmyndigheterna kunna användas för detta ändamål och icke införa en hel rad av nya uppskattningsnämnder, den ena ovanför den andra. Dessutom synes det mig, som om allmänhetens förtroende för själva beskattningsresultatet skulle bli mycket större, om man hade de myndigheter, kammarrätten och regeringsrätten, som man förut varit van att vända sig till. Nu skall vidare i denna uppskattningsövernämnd t. ex. insättas ledamöter av Konungen och av riksdagen, d. v. s. en nyhet, som vi aldrig varit med om förut. Jag undrar, om vi icke vid närmare eftersinnande skola finna, att det icke är klokt att draga in riksdagen i de ömtåliga frågor, det här är tal om. Vore det icke bättre, att de myndigheter, som skola avgöra dessa frågor, vore inrättade på samma sätt, som den vi nu ha? De ha ju samma uppdrag att fullgöra och skola liksom de senare handla under ämbetsmannans ansvar. För övrigt finner jag, som sagt, att hela denna procedur är onödigt vidlyftig, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Jonsson* i Hökhult, *Persson* i Fritorp, *Norman*, *Jönsson* i Boa, *Lindvall*, *Svensson* i Betingetorp, *Andersson* i Knäppinge, *Sommelius*, *Magnusson* i Skövde, *Gustafsson* i Örebro, *Svensson* i Långelanda, *Brännström* och *Räf*.

Chefen för lantförsvarsdepartementet, herr statsrådet *Nilsen*: Herr talman, mina herrar! Det spörsmål, som nu är underställt riksdagens prövning, är icke av så alldeles färskt datum. Det framfördes här i riksdagen redan 1907 i en motion i denna kammare, och en av motionärerna var dåvarande och även nuvarande ledamoten av kammaren herr *Vennersten* från Borås. De huvudpunkter, som för honom voro vägledande, då han avgav denna sin motion, voro först och främst, att det syntes honom naturligt att vid anlåtande av nya skattekällor för tillgodoseende av allmänna behov taga i betraktande den s. k. oförtjänta förmögenhetstillväxten såsom varande ett lämpligt skatteobjekt, och vidare att det borde

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordvärdestegringskatt m. m.

(Forts.)

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordrättestegrings-skatt m. m.

(Forts.)

anses rättvist, att en dylik tillgång beskattades strängare än inkomst förvärvad genom arbete eller utgörande avkastningen av sammanparat kapital.

Den erinran, som här gjorts mot utskottets föreliggande förslag, har i varje fall icke ådagalagt, att någon kunnat opponera sig emot riktigheten av dessa grundsatser, som voro vägledande för den dåvarande motionären. Det knippe av sakkunnigutlåtanden och kommittébetänkanden, som kommit till i denna fråga sedan 1907, har icke heller kunnat avvisa själva saken. Meningsskiljaktigheter hava väl varit rådande mellan de sakkunnige och kommittéledamöterna rörande själva utformningen av enskilda detaljer, men i ett hava de alla varit eniga, nämligen att det för att man här skulle komma ifrån utredningar och fram till verklig handling, krävdes en viss åtgärd, och det är just den, som Kungl. Maj:t här föreslår, nämligen att skapa ett ingångsvärde, d. v. s. man måste fastslå själva utgångsläget för beskattningen, när sedermera denna i sinom tid skall påläggas. Denna uppfattning har även delats av kammarrätten, och dess chef presidenten Petersson har, som den näst föregående talaren nämnde, också delat den meningen, att det är nödvändigt att bilda ett sådant utgångsläge för en ny beskattning. Det synes mig också, att tidpunkten är så pass framskriden, att man för att skapa ett sådant utgångsläge icke bör dröja en dag längre. Det har enligt min mening fått anstå alltför länge med att åstadkomma något verkligt fruktbringande på detta område.

Det har sagts här, att man icke gått in på själva saken och att det nu föreslagna sättet vore att gå i bakvänd ordning. Jag vill då fästa uppmärksamheten på, att denna uppfattning icke delas av alla de sakkunnige, som här yttrat sig om denna sak. De hålla tvärtom före, att just detta sätt att taga saken är det rätta. Den ärade talaren på Stockholmsbanken har en annan uppfattning, men det må vara mig tillåtet att med dessa sakkunnige ansluta mig till den uppfattningen, att detta är den riktiga vägen att angripa detta problem.

Den ärade talaren yttrade också, att man icke visste om det vore fråga om direkt eller indirekt beskattning, om det gällde stats- eller kommunalskatt och, i senare fallet, om denna skulle bli fakultativ eller icke. Men allt detta kan man taga ställning till sedan; det berör icke själva den huvudfråga, det här gäller, nämligen att skapa en utgångspunkt för en kommande beskattning, och i fråga om den saken är, som jag förut sagt, alla eniga om, att den måste komma till stånd.

Den näst föregående talaren gjorde sig mycket besvär med att söka få fram, att denna skatt kommer att drabba jordbruket såsom en grundskatt. Om man läser § 2 i det föreliggande författningsförslaget, synes det mig dock, att det borde vara alldeles klart, att så ingalunda är förhållandet. Men, mina ärade kammarkamrater, jordbruksfastigheter kunna förändras till sin karaktär. Det kan finnas jordbruksfastigheter, som i dag äro jordbruksfastigheter, men som om någon tid upphöra att vara det och övergå till att vara nå-

got annat. Hur var det t. ex. för något över 60 år sedan med den mark, varpå hela Katrineholms stadssamhälle för närvarande vilar? Säkerligen var den då jordbruksfastighet i mycket eminent grad, men den marken har sedan dess förändrat karaktär. På samma sätt är det uppenbart, att i och med det, att en fastighet förändrar karaktär, densamma kan komma in under den författning, varom förslag nu föreligger. Jag skall för att illustrera detta anföra ett fullständigt konkret fall.

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde- eller jord-räntestegrings-skatt m. m.

(Forts.)

På norra stranden av Lule älv uppläts på sin tid, det är icke så länge sedan, mark för ett nybygge. För detta nybygge beviljades den 3 november 1906 skatteomföring, och nybygget uppfördes då i jordeboken såsom $\frac{1}{4}$ mantal Porjus N:o 1. Någon rätt till grunden och vattnet i strömfall tillkom icke hemmanet. Denna skatteomföring krävde en utgift på kanske några tiotal kronor. Emellertid gav en utredning rörande möjligheten att utbygga strömfallen i Lule älv, som verkställdes av vattenfallsstyrelsen, vid handen, att ett visst område av detta hemman, en remsa vid älvstranden, vore behöfligt för att på ett fullt följdriktigt sätt kunna tillgodogöra sig vattenkraften där. Den 26 december 1909, märk alltså 3 år sedan skatteomföring skett, ingick också vattenfallsstyrelsen med ägaren av hemmanet avtal om köp av denna strandremsa, som omfattade 95 hektar, för en köpesumma av 20,000 kronor, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande. Kungl. Maj:ts godkände också köpet den 21 januari påföljande år, och avsöndringen blev fastställd och lagfaren under benämningen Fallstrand N:o 1.

Nu torde det vara för en var uppenbart, att redan den värdestegring, som framgår av den transaktion, för vilken jag här redogjort icke alls utgör en frukt av markägarens arbete. Den värdestegring, som denne hemmansägare kom i åtnjutande av, var alltså en förhandskapitalisering av en statens avsikt, ingenting annat, nämligen statens avsikt att utnyttja den i älven befintliga vattenenergien. Men den värdestegringen är obetydlig i jämförelse med den, som markägaren sedan kommit i åtnjutande av på grund av det arbete och de anläggningar, som staten genom sina organ verkställt vid Porjus. Statens vattenkraftsbyggnader vid Porjus ha gjort denna nybyggare till en relativt förmögen man, men hans förmögenhetstillväxt har icke kunnat bli föremål för beskattning på samma sätt, som om den uppkommit genom hans eget arbete och hans sparsamhet. Det kan icke enligt min uppfattning ur vare sig skattesynpunkt eller billighetssynpunkt vara rättvist, att låta en förmögenhetstillväxt, som väsentligen utgör en produkt av det allmännas verksamhet, få bära en mycket obetydlig skattebörd i jämförelse med den, som skapats genom individens eget arbete och sparsamhet. Jag instämmer helt och fullt i det uttalande, som herr Vennersten 1907 gjorde i sin motion, att det måste framstå såsom rättvist, att den tillväxt, varom här är fråga, beskattas strängare än inkomst av arbete eller av arbetsinkomst sparad kapital.

Nu har såväl den näst föregående ärade talaren som en före-

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordrättestegrings-skatt m. m.

(Forts.)

gående talare på Stockholmsbänken fäst sig vid, att medlemmarna i den uppskattningsövernämnd, som skall tillsättas enligt förslaget, delvis skola tillsättas genom riksdagen, och ansett, att detta är något, som aldrig tillförne förekommit. Det är riktigt, men denna tanke är upptagen från ett så gammalt kommittéförlag som det av 1881 års skatteregleringskommitté framlagda, vilken kommitté hade till ledamöter bl. a. greve de la Gardie, statskontorets dåvarande chef Alb. Anderson, Ola Andersson i Burlöv, Adolf Hedin, Carl Ifvarsson. H. L. Rydin, greve Sparre och G. H. Stråle. Det är därifrån denna tanke är upptagen, och den är således icke ny, även om den ännu icke varit genomförd i vår skattelagstiftning. Denna sak är dessutom i det stora hela en detalj och en detalj, som icke synes mig böra få stjälpas en tanke, som synes mig nu vara mogen för förverkligande, nämligen att beskatta den oförtjänta för-mögenhetstillväxten, framför allt då vi stå inför sådana tider, som vi nu göra, då vi med ljus och lykta få söka efter nya skatteobjekt, och sådana så väl behövas.

Jag hoppas således, att denna kammare icke måtte av några mer eller mindre lyckligt funna detaljmärkningar stjälpas det föreliggande förslaget, utan godkänna detsamma. Jag ber dessutom att få säga, att de ändringar, som utskottet här föreslagit, ifrån regeringens sida icke möta någon som helst gensaga.

Herr V ennersten: Herr talman! Då åtskilligt av vad jag skulle ha att säga i denna fråga redan har framförts av herr Lindman, kan jag fatta mig kort. Jag har, som redan antytts, från början varit med om denna frågas behandling i riksdagen, i det jag som motionär redan 1907 framlade ett förslag i ämnet, och jag behöver ju icke polemisera mot herr statsrådet, som nyss hade ordet, då jag principiellt står kvar på samma ståndpunkt, som jag intog vid motionens avgivande. Det gäller dock här, som i många andra fall, att man för att vinna något värdefullt måste söka en nödig begränsning, och denna begränsning fann jag däri, att skatten borde vara kommunal och fakultativ. Det var för tillgodoseende av trän-gande krav inom snabbt uppväxande stads- och andra liknande samhällen, som behovet av nämnda skatt i första rummet framträdde, och det är just detta behov, som i vissa andra länder främst framkallat skattens införande. Jag ansåg därför, att man borde och kunde gå ut ifrån, att man åt kommunerna skulle bevara denna nya skattekälla, och då herr ordföranden i bevillningsutskottet redan på förhand bemötte mig i denna punkt, är det väl skäl, att jag också säger ett par ord i den frågan.

Jag anser visst icke, att det är möjligt, att stat och kommun erhålla skilda skatteköllor i alla avseenden, men där så låter sig göra tror jag, att det är lyckligt, om de kunna finna olika former för sin beskattning, och då jag finner denna form av skatt vara synnerligen lämplig för kommunala ändamål, har jag från början ställt mig på den ståndpunkten, att den bör förbehållas den kommunala beskattningen. Men icke nog härmed, utan jag har också

ansett att skatten bör inträda först då, när en faktisk realisationsvinst inhöstats, med andra ord, att den skall göras indirekt. Nu vet jag väl, att man emot mig åberopar en hel del uttalanden av de sakkunniga, som yttrat sig i frågan, men dels ha dessa antagligen åsyftat att gå mycket längre, än jag velat vara med om i fråga om skattens tillämpning, dels är deras mening för mig icke något hinder att ha min egen i alla fall. Jag tror fortfarande, att det kan starkt ifrågasättas, om icke skatten bör vara till sin huvudsakliga del indirekt och endast i sådan mån direkt, som förordats av de först tillkallade sakkunniga, som inom finansdepartementet hade frågan under behandling år 1909.

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordrånstegrings-skatt m. m.

(Forts.)

Nu torde det vara påtagligt, att man med en sådan åskådning icke kan antaga det här föreliggande kungl. förslaget, enär det går ut ifrån den förutsättningen, att skatten skall vara direkt, och sålunda möjligheten att arbeta för en indirekt skatt praktiskt taget är utesluten för dem, som ställa sig på Kungl. Maj:ts eller utskottets sida. Detta säger också Kungl. Maj:t i sin motivering och likaså utskottet tydligt ifrån.

Jag torde med detta ha anført, vad som kan behöva anföras för att motivera min anslutning till reservationen. Jag tror, att om man nu icke vet vad man vill i huvudfrågan, så kan man lockas med på mycket, som man sedermera icke vill vara med om och ställas inför fullbordade fakta, som man får svårt att ändra.

På dessa grunder och i övrigt i anslutning till vad herr Lindman anført ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Rune: Herr talman, mina herrar! Jag begärde egentligen ordet, när herr Kristensson talade om, att man skulle vara angelägen om att se till, att de gemensamma voteringarna kunde ske i tid. Jag fann nämligen detta yttrande särskilt egendomligt nu, då det gäller ett av bevillningsutskottets ärenden, som icke blir föremål för gemensam votering, och då det verkligen är så, som bevillningsutskottets ordförande nämnde, att om det är fråga om, vilket arbete bevillningsutskottet kan prestera, skulle det icke möta något hinder att hålla de gemensamma voteringarna på lördag i denna vecka i stället för på fredag i nästa. Då är det egendomligt, att han först yttrade sig så pass skarpt i denna sak och att sedan så många av herrarna instämde. Hans mening är mycket behjärtansvärd och bra, men jag vill i min ringa mån protestera emot, att detta yttrande får något sken av att gälla bevillningsutskottet.

I sak vill jag endast upptaga några punkter till bemötande. Först och främst har det talats om, att man borde använda de vanliga beskattningsmyndigheterna vid denna värdering, och att de skulle vara bättre, därför att de hade mera erfarenhet. Då vill jag säga, att de beskattningsmyndigheter, som nu finnas, ha ju, åtminstone i de högre instanserna, icke mycket att göra med fastighetstaxeringar, ty det är i allmänhet ganska enkla saker, och de ske, om jag så får säga, mera schablonmässigt, utan deras erfarenhet och förmåga tages nog mest i anspråk i fråga om taxeringar av helt andra slag.

uttala sig för saken, och det kan hända, att kammaren har den uppfattningen, men vad jag har velat konstatera är, att vi icke fått förslaget så framlagt för oss, att vi kunna intaga ståndpunkt till frågan, icke blott, som herr Rune sade, till detaljer, utan även till synnerligen viktiga huvudpunkter i det blivande kungl. förslaget. Jag vidhåller den meningen, att det hade varit riktigare, att ett förslag till lag först framlagts, innan man kommit med detta förslag att göra uppskattning.

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordrättestegrings-skatt m. m.

(Forts.)

Jag skall vidare, herr talman, endast säga två korta saker. Det ena är, att jag riktade en fråga till statsrådsbänken, om det vore meningen, att all jordbruksjord skulle ingå i det kungl. förslaget, och jag gjorde det därför, att herr Landén säger, att skatten är avsedd att träffa värdestegring å all jord, jordbruksfastighet såväl som annan fastighet. Med anledning härav riktade jag den frågan: Är det sålunda Kungl. Maj:ts mening, att jordbruksfastighet visserligen nu skall ingå i den omfattning, som § 2 talar om, men att sedermera i enlighet med herr Landéns uppfattning lagen skall utvidgas till att omfatta all jord? På denna fråga svarade herr statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet, att en fastighet en gång kan vara av en beskaffenhet och en annan gång av en annan. Den kan ändra karaktär. Han förflyttade sig först till Katrineholm och talade om förhållandena där, och sedan till Porjus, och härunder glömde han bort att svara på den fråga, jag gjort. I varje fall uteblev svaret på frågan.

Sedermera gjorde jag en annan fråga: Är det Kungl. Maj:ts mening, att denna skatt skall utkrävas som en perpetuell årlig avgäld i överensstämmelse med vad herr Landén föreslår? Den frågan gjorde jag därför, att, som jag sade, blir det så, blir det i själva verket något liktydigt med en grundskatt. Skall alltså ett förslag om skatt på oförtjänt värdestegring omfatta även all jordbruksjord, och skall det sedermera bli en årlig perpetuell avgäld på densamma, ha vi fått tillbaka grundskatten på jordbruksjorden. Kan det nu från statsrådsbänken svaras, att detta icke alls är meningen, vore jag tacksam för det, och jag tror, att det vore önskvärt, att man finge ett svar.

Herr statsrådet U n d é n: Herr talman! Herr Lindman riktade en fråga till statsrådsbänken, som går ut på, huruvida den regering, som en gång får tillfälle att definitivt framlägga förslag om jordvärdestegrings-skatt, kommer att utvidga sitt förslag utöver vad som är avsett i föreliggande proposition. Jag förmodar, att det är en fråga, som den regering, som då sitter, får ta ställning till, liksom den ju skall föreläggas en blivande riksdag. Att den nu sittande regeringen i detta ögonblick skulle kunna ge besked om, hur det kommer att då förfaras, är en alldeles orimlig begäran, eftersom den frågan ännu icke är föremål för detta förslag.

Den andra frågan var, såvitt jag kunde förstå, huruvida det var Kungl. Maj:ts avsikt att den direkta beskattningsmetoden skulle användas. Herr Lindman kombinerade denna fråga med den andra, huruvida det också var meningen att taga med all jordbruksjord. Ja, det har hela tiden sagts, både i propositionen och i utskottets utlåtande, att man i likhet med de senaste sakkunniga och kammarrätten, utgår

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordvärdetegrings-skatt m. m.

ifrån, att den direkta metoden är att föredraga framför den indirekta metoden. Kombinationen med jordbruksjorden såsom eventuell föremål för en perpetuell värdestegringsavgift får ju sin belysning genom vad jag nyss nämnt att jordbruksjorden enligt det föreliggande förslaget icke är medtagen såsom objekt för taxeringen.

(Forts.)

Herr R u n e: Herr talman! Herr Lindman uttalade nu för andra gången den meningen, att det skulle vara intressant, nyttigt och bra att få se de närmare bestämmelserna i den lag om jordvärdestegrings-skatt, som en gång skall komma. Jag har då intet annat att göra än att åter tala om, att jag anser, att vi få taga det bekymret och granska lagen, då den en gång kommer. Jag skall för andra gången be att få förklara, att här endast är fråga om, att vi skola fatta ett beslut, om vi anse, att det är rättvist att införa jordvärdestegrings-skatt. Detaljerna och de närmare omständigheterna och de närmare bestämmelserna i lagen får ju riksdagen tillfälle att sedan granska. Vi ha nu uttalat oss två gånger om samma sak, och jag tycker, att det nu kan vara nog.

Herr O l s s o n i Ramsta: Herr talman, mina herrar! Det är ju så, att frågan om att införa en jordvärdestegrings-skatt ligger så till, att man redan nu måste fatta ståndpunkt till frågan, om den kommande skatten skall bli direkt eller indirekt. Med direkt skatt menas, att skatten inträder omedelbart, som jordvärdestegringen sker. Då jag för min del icke för närvarande kan fatta ställning till den frågan, anser jag, att jag icke kan gå med på detta förslag utan kommer därför att rösta för avslag, d. v. s. för reservationen.

Herr L i n d m a n: Herr talman! Jag vill gentemot herr statsrådet Undén konstatera, att jag icke bett att Kungl. Maj:ts nuvarande regering skall tala om vad en blivande regering kan ha för mening i saken, utan jag har naturligtvis bett att få veta, vad den nuvarande regeringen har för mening i denna sak, och det är nu konstaterat, att en sådan mening icke finnes. ¶

Herr T e n g d a h l: Herr talman! Då det börjar lida mot slutet av riksdagen, uppträder alltid någon av kamraterna och säger, att om vi prata mindre, skulle vi komma ifrån förr, men några nämnvärda förändringar ha icke skett, utan vi ha alltid fått sitta här en månad över tiden utan avlöning. Detta ger mig anledning att uttala den reflexionen, att det beror här icke på, att en hel del ledamöter här i kammaren tyvärr icke lärt koncentrationens konst, utan grundfelet är naturligtvis, att det är något galet med hela riksdagens arbetssätt. Vi ha helt nyligen antagit vissa förändringar med avseende å riksdagens arbetssätt och praktiserat dem första gången i år, och jag tror, att jag uttrycker mängas mening, om jag säger, att dessa ändringar till hela sin karaktär äro ganska futtiga, om jag får använda ett så starkt uttryck. De äro av den beskaffenhet, att de endast hindra den enskilde

riksdagsmannens rörelsefrihet på ett ganska obehörigt sätt, utan att man när resultatet att få bättre fart på riksdagens arbete.

Jag skulle därför vilja hemställa till alla vederbörande, att de ville återupptaga frågan om förbättrandet av riksdagens arbetssätt. Hur det emellertid skall tillgå, därom är jag ganska pessimistisk, ty därvidlag har man att räkna med två faktorer. För det första finns det icke något ämbetsverk, som självmant vill reformera sig självt, och för det andra är det ett faktum, att det finns icke något ämbetsverk i detta land, där det dock överflödar av konservativa ämbetsverk, som är så konservativt som riksdagen själv.

Detta skulle emellertid leda till den konsekvensen, att man skulle be Kungl. Maj:t att utse några sakkunniga personer, som aldrig i sitt liv varit eller tänka bli riksdagsmän eller statsråd, och som finge i uppdrag att söka reformera riksdagens arbetssätt. Måhända skulle detta vara en opraktisk utväg, men något ditåt vore kanske ändå att rekommendera.

Jag för min ringa del skulle här vilja giva det receptet, att man tager bort statsutskottet och ersätter det med, låt oss säga, åtta nya ständiga utskott.

Jag tror, att vad vi böra sträva efter, det är att under riksdagens första tid, då man i allmänhet anser, att det är gott om tid här vid plena, få ärendena att flyta in jämnare och i en raskare takt. Då ha vi gott om tid och kunna grundligt diskutera en hel del saker. Nu i riksdagens sista stund ha vi mindre gott om tid att grundligt diskutera frågorna.

Men hur man skall få detta genomfört, förstår jag ej, därför att när man nu är en sådan där nummerkarl, som inte har något större anseende i riksdagen, så lönar det sig icke, att man kommer med idéer angående omläggning av riksdagens arbetssätt, ty då vill ingen människa höra på, därför att man är en alltför anspråkslös personlighet; och de stora personligheterna i riksdagen gitta ej göra något åt saken. Där ligger sakens kärnpunkt.

Herr R u n e: Jag vill bara göra den reflexionen, att under den sista riksdagsbrådskan förra riksdagen så uppträdde samma talare på Stockholmsbänken och höll ungefär samma anförande. Det är ju mycket roligt att höra på, och det ligger mycket sanning uti vad den talaren sade, men jag skall be att få ge honom det rådet att hålla det anförandet vid riksdagens början. Då ha vi bättre tid att höra på och bättre tid att taga ad notam vad han säger.

Herr Nilsson i Vibberbo: Herr talman! Endast ett par ord. På grund av den oklarhet och de tvetydiga tendenser, som utmärka föreliggande lagförslag, skall jag, herr talman, be att få yrka avslag på bevillningsutskottets förevarande hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid betänkandet fogade re-

Om uppskattning av mark för lazering till jordvärde eller jordrämtestegrings-skatt m. m.
(Forts.)

Om uppskattning av mark för taxering till jordvärde eller jordrättestegrings-skatt m. m.
(Forts.)

reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevilningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 47, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan samt bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 91 ja mot 52 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Den av utskottet gjorda anmälan lades till handlingarna.

§ 4.

Ang. ändring i avlöningsvillkoren för registratorn-kanslisten vid justitieombudsmans-expeditionen.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bankoutskottets utlåtande nr 57, i anledning av justitieombudsmannens framställning angående ändring i avlöningsvillkoren för registratorn-kanslisten vid justitieombudsmansexpeditionen.

I anledning av en utav justitieombudsmannen uti hans till innevarande års riksdag avgivna ämbetsberättelse gjord framställning i ämnet hemställde bankoutskottet, att riksdagen, med bifall till förevarande framställning, måtte medgiva dels att den nuvarande registrators- och kanslisttjänsten å justitieombudsmansexpeditionen finge ombildas till en sekreterar- och registratorstjänst med en avlöning av 6,000 kronor, därav 1,800 kronor skulle anses utgöra tjänstgöringspenningar, vilken avlöning skulle till den del, som ej utgjorde tjänstgöringspenningar, kunna höjas efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor, dels ock att denna avlöning finge utgå från och med den 1 januari 1919.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Nilsson i Kabbarp: Herr talman! Vi ha här ett litet ärende, som är av rätt stor betydelse, där jag måste taga kammaren s uppmärksamhet i anspråk och kanske till och med begära en votering.

När jag först läste detta bankoutskottets betänkande, fann jag det så egendomligt, att jag tänkte det förelåg något misstag eller något tryckfel. Men jag har sedan under hand fått klart för mig att utskottet menar rama allvaret.

I detta betänkande föreslås att den nuvarande registrators- och kanslisttjänsten å justitieombudsmansexpeditionen skall undergå en viss omvandling; den skall förvandlas till en, som det heter, sekreterar-

och registratorstjänst. I själva verket skulle emellertid denna befattningshavare i fortsättningen göra precis detsamma, som han hittills gjort. Men vidare går betänkandet ut på, att hans avlöning skall stegras. Hans nuvarande avlöning är mindre än den som tillkommer första gradens tjänstemän i våra centrala verk. Hans begynnelselön är 4,000 kronor, alltså detsamma som i första graden, men han har endast tvenne ålderstillägg, vardera å 500 kronor, då eljes tjänstemän av denna grad ha tre ålderstillägg på 500 kronor. Nu föreslås det, att denna avlöning skall höjas, inte, som man kunde ha anledning att kanske vänta sig, till de 4,500 kronor med tre ålderstillägg, som utgör avlöningen för mellangraden mellan första och andra graden, och icke heller till vad som utgår i andra graden, sekreterargraden, d. v. s. 5,800 kronor, utan den skall höjas till och med över andra graden. nämligen till 6,000 kronor. Och icke nog med det, utan till på köpet skulle denna nya avlöning utgå retroaktivt, d. v. s. delvis för en tid, som denne befattningshavare redan fått uppbära lön för, nämligen för tiden från den 1 januari detta år.

Det är ju ett synnerligen egendomligt projekt, som utskottet här framställt. Och går man till motiveringen, som återfinnes på sid. 2 i utskottets utlåtande, så förekommer där ingenting, som kan i tillräcklig grad motivera en så stor löneförhöjning som 50 procent å vad denne tjänsteman redan åtnjuter. Han skall fortfarande vara registrator, vilket ämbete icke är en så synnerligen stor konst att fullgöra. Men, vid sidan av sina registrators göromål skall han vara biträdande sekreterare — jag ber herrarna observera, att det står »biträdande sekreterare» — d. v. s. han skulle få samma ställning som en notarie. Vidare motiverar utskottet sitt förslag därmed, att han skulle åläggas en viss föredragningskyldighet, han skulle föredraga en del mindre ärenden. En dylik föredragning, som ju icke heller är någon större konst, åligger och utföres av tjänstemän, i vilken grad de än befinna sig. Och när man vet, vilken ofantlig mängd av rätt så betydelselösa mål och ärenden, som inflyta till justitieombudsmansexpeditionen, så kan man på förhand vara på det klara med, att det blir i regel en föredragning för papperskorgen.

Jag skall nu i stället för det yrkande, som utskottet framkommit med, be att få göra ett annat. Jag skall medgiva, att denna tjänst må förändras från, som den kallas, registrators- och kanslisttjänst till en registrators- och biträdande sekreterartjänst och att begynnelselönen höjes med 500 kronor till 4,500 kronor, sålunda till den avlöning, som tillkommer mellangraden mellan första och andra graden. Ifrågarvarande befattningshavare får då samma avlöning som registratorerna i statsdepartementen, vilka anses vara de förnämligaste i sin art, och böra vara så att säga levande lexika i fråga om den stora mängd av mångskiftande ärenden, som förekomma i departementen. Det är vidare samma avlöning som vissa sekreterare åtnjuta, nämligen protokollssekreterarne i justitierevisionen; det är samma avlöning som revisorerna i kammarrätten ha, d. v. s. de styvaste revisorer vi ha här i verken; det är vidare samma avlöning som notarier, aktuarier och arkivarier i våra hovrätter sedan lång tid åtnjuta och som nu genom beslut

Ang. ändring i avlöningsvillkoren för registratorerns kanslisten vid justitieombudsmansexpeditionen.
(Forts.)

Ang. ändring
i avlönings-
villkoren för
registratorn-
kanslisten vid
justitieom-
budsmans-
expeditionen.

(Forts.)

av innevarande års riksdag tilldelats hovrättsfiskalerna, vilka äro juridiskt väl kvalificerade personer och ingalunda mindre kvalificerade än registratorn hos justitieombudsmannen.

Jag skall i överensstämmelse med vad jag nu anfört be att få hemställa, att riksdagen med anledning av förevarande framställning må medgiva, att den nuvarande registrators- och kanslisttjänsten å justitieombudsmansexpeditionen må fr. o. m. den 1 januari 1920 ombildas till en registrators- och biträdande sekreterartjänst med en avlöning av 4,500 kronor, därav 1,600 kronor skola anses utgöra tjänstgöringspenningar, vilken avlöning må till den del, som ej utgör tjänstgöringspenningar, kunna höjas efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med likaledes 500 kronor och efter 15 år med ytterligare 500 kronor.

Detta yrkande innebär således, dels att begynnelselönen höjes med 500 kronor och dels att det blir ett tredje ålderstillägg. Jag skulle anse, att om löneförmånerna bliva utmätta på sådant sätt, skall ifrågasvarande tjänsteman vara för sin tjänst tillräckligt tillgodosedd.

Jag vill också meddela, att första kammaren, när den i lördags kväll hade att behandla detta ärende, antog på yrkande från frisinnat håll — ett yrkande, som rönt bifall från andra partier — just det förslag, som jag här har framställt, efter en votering, som gav den stora majoriteten av 68 röster mot 17.

När nu första kammaren fattat detta förnuftiga beslut, så kan andra kammaren genom att fatta samma förnuftiga beslut undvika att försena riksdagsarbetet genom en gemensam votering på denna punkt åtminstone och kammaren skulle därmed så till vida gå till mötes den varmt uttalade önskan från bankoutskottets ärade vice ordförande, som vi nyss hörde.

Herr Kristensson: Herr talman! Då den ärade ledamoten i löneregringskommittén här träder fram så skarpt som han gör, så kan det endast förklaras därav, att han i löneregringskommittén har blivit van vid att lägga den allmänna linjalen på allting och mycket litet, i detta fall åtminstone, tycks ha sinne för vad det verkligen här är fråga om.

Den ärade ledamoten i löneregringskommittén har huvudsakligen här hängt upp sig på ett ord, nämligen ordet registrator, och efter detta tar han och lägger den allmänna löneregringslinjalen på denna befattning. Men nu är det på det sättet i justitieombudsmansexpeditionen, att den man det här gäller icke är registrator mer än till namnet. I verkligheten skötas registratorssysslorna av ett, enligt vad jag hört uppgivas, synnerligen begävat kvinnligt skrivbiträde.

Om justitieombudsmannen nu kommit in till riksdagen och begärt en ny andra grads tjänst, då hade säkerligen från löneregringskommittéhåll icke gjorts någon anmärkning mot detta. Men nu har han i stället ansett, att han skulle kunna reda sig med två sekreterare och därvid låta den ene sekreteraren jämväl kallas registrator, men låta sistnämnda befattning fullgöras av ett kvinnligt skrivbiträde. Men det vill man icke här gå med på, utan därför yrkas här avslag på saken.

Nu ligger det så hos justitieombudsmannen, att han är efter år

har kommit till riksdagen och begärt anslag för åtgärders vidtagande för bortarbetande av den balans som ligger där. Jag har för min del icke den uppfattning, som herr Nilsson i Kabbarp lät framskymta, att det vanligtvis är betydelselösa ärenden, som den svenska allmänheten ingår till justitieombudsmannen med, utan jag tror tvärtom, och med hänsyn härtill anser jag att man synnerligen från denna kammares sida bör värna om och vårda sig om justitieombudsmansexpeditionen. Man bör verkligen tillse, att de personer, som riksdagen utser till justitieombudsmän, också få kvalificerade krafter till justitieombudsmansexpeditionen, så att de anmälningar, som komma in där, verkligen kunna bli ordentligt beredda samt också leda till de åtgärder, som kunna efter noggrann prövning anses ändamålsenliga. Härigenom skulle icke heller dessa anmälningar bara bli liggande på hög och uppskjutas på grund av bristande arbetskrafter.

Ang. ändring i avlöningsvillkoren för registratorkanslisten vid justitieombudsmansexpeditionen.

(Forts.)

Nu har denne s. k. registrator hittills egentligen icke varit registrator utan varit sekreterare och föredragande inför justitieombudsmannen. Han är synnerligen högt kvalificerad, har domareutbildning m. m., och det gäller, att denne man, som justitieombudsmannen sätter ett synnerligen stort värde på, skall få bibehållas kvar på justitieombudsmansexpeditionen. Jag har för min del inom utskottet i detta fall biträtt, att han nu skulle få de avlöningsförmåner, som sedan gammalt ha tillkommit sekreteraren på justitieombudsmansexpeditionen, innan denna tjänst ombildades till att bli en expeditionssekreteraretjänst, d. v. s. en förste sekreterarebefattning. Detta kan, enligt mitt förmenande, icke medföra några konsekvenser i själva förvaltningen i sin helhet, då vi icke ha mer än två verk, där något sådant skulle kunna komma till tillämpning, nämligen militieombudsmans- och justitiekanslersexpeditionerna, där det ju möjligen kan bli tal om några konsekvenser.

Men jag tror, att det i varje fall rör sig om så små belopp, att riksdagen och svenska statsverket skola kunna bära dessa konsekvenser. Vid sådant förhållande, och då jag med avseende å denna befattning anser, att, om svenska folket kommer med klagomål över mer eller mindre förmenta orättvisor, vi icke böra lämna vår medverkan därtill, att från vårt håll ställes så, att arbetet kommer att växa på hög, så har jag icke kunnat annat än inom utskottet biträda, vad justitieombudsmannen här framställt.

Dock får jag vidkännas, att en sak undgått min uppmärksamhet, nämligen i vad gäller tidpunkten för ikraftträdandet, eller att lönen skulle utgå från och med den 1 januari 1919. Jag ber att i stället få föreslå, att den utgår från och med den 1 januari 1920. I övrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan, som jag tror verkligen skulle vara i överensstämmelse med det levande livet, för att citera herr Lindhagen.

Vad nu herr Nilsson i Kabbarp yttrade om att vi skulle bara på detta sätt förlänga riksdagen med en gemensam votering, får jag säga, att denna tar dock bara femton minuter, och vi kanske i stället kunna prata litet mindre i det här viktiga ärendet.

Häruti instämde herrar *Röing, Nilsson* i Tänga och *Bäcklund*.

Ang. ändring
i avlönings-
villkoren för
registratorn-
kanslisten vid
justitieom-
budsmans-
expeditionen.

(Forts.)

Herr Nilsson i Kabbarp: Herr talman! De ringaktande ord, som den föregående talaren fällde om linjalen i löneregleringskommittén, skall jag icke fästa mig vid. Kammarens ledamöter ha vid så många tillfällen kunnat iakttaga, huru herr Kristensson själv med stor skicklighet sköter den linjalen, då det så behagar honom, så jag tror icke det är berättigat av honom att yttra sig på det sätt, som han gjort.

Den ärade talaren yttrade vidare, att denna registrator icke är registrator utan något helt annat. Men i det hänseendet måste jag hålla mig till vad bankouts-kottet självt säger. Utskottet citerar justitieombudsmannens skrivelse och accepterar denna, och däri står, att personen i fråga skall fullgöra allt det arbete, som åligger en registrator. Det står här på sidan 2, och det är det, som jag naturligtvis måste hålla mig till.

Vidare yttrade herr Kristensson, att vi böra höja registratorns avlöning med 50 %, därför att det finns en så stor balans, en sådan hög med ärenden hos justitieombudsmannen, så att vi måste göra, vad göras kan, för att påskynda arbetet. Tror verkligen någon, att denna balans blir avarbetad därigenom, att denne tjänsteman får 6,000 kronor i stället för 4,000? Det är mig komplett omöjligt att förstå, hur man kan argumentera på det sättet. Vill man ha behandlingen av denna hög av ärenden påskyndad, gives det naturligtvis ingen annan utväg än att tillätta flera tjänstemän.

Herr Kristensson trodde sig vidare slå an på kammarens ledamöter, då han sade, att enligt allas vår mening äro de ärenden, som handläggas hos justitieombudsmannen, så viktiga, att det icke kan förekomma någon föredragning för papperskorgen. Naturligtvis föreligger det många viktiga ärenden, men det är icke registratorn, som föredrar dem, utan expeditionssekreteraren. Och det står också här särskilt anmärkt, att det är endast en del mindre ärenden, som falla på registratorns lott att föredraga, och en sådan föredragning kan vilken tjänsteman som helst utföra.

Jag fasthåller vid mitt yrkande.

Herr S o m m e l i u s: Herr talman, blott några ord! Jag ber också att få fästa uppmärksamheten på det märkvärdiga förhållandet, att det ser ut, som om vissa ledamöter av statsutskottet föresatt sig att hålla en ordentlig och grundlig räfst med bankouts-kottet för dess uppfattning i lönefrågor. Jag medger naturligtvis villigt, att dessa ledamöter ha en långt större erfarenhet än vi inom bankouts-kottet i dessa frågor, eftersom flera äro ledamöter i löneregleringskommittén. I varje fall ansluter jag mig till herr Kristensson i det hänseendet, att det förefaller mig, som om man lade det hela efter en ytterst märkvärdig linjal, och att man bedömer det hela efter en viss kvantitet och alldeles åsidosätter kvaliteten hos folk. Om nu exempelvis ett av statens verk behöver ett par dugliga tjänstemän, är det icke alls fråga om att dessa skola ha något mer betalt än de ordinära tjänstemännen, utan alla — de må vara hur dugliga eller dåliga som helst — skola ha en viss bestämd avlöning efter den s. k. statskontorsprincipen. Sedan frågar man alls icke efter vad det är för en man, som man i det avseendet

vill hålla på den nivån. Vill man ha en duglig person och en kunnig kraft, och hålla honom kvar, skall han ändå ha precis samma avlöning och får absolut icke något därutöver. Detta bedrives så intensivt och så in absurdum, att då bankoutskottet vid detta tillfälle följt en så stor auktoritet som justitieombudsmannen — och vi följde härom dagen riksgäldskontoret, som jag också anser vara en stor auktoritet — säger den ärade talaren, att det är något egendomligt, att bankoutskottet skall tillåta sig att framföra ett sådant yrkande inför kammaren, och det är så egendomligt, att det måste föreligga ett misstag eller ett tryckfel, och ni, mina herrar, böra komma på en förnuftigare idé, ty detta är ett oförnuftigt beslut! Det sista sade icke den siste ärade talaren, men i varje fall har han sagt, att han önskar föra kammaren till ett förnuftigt beslut, och jag anser därför, att detta är ett sätt att beteckna bankoutskottets uttalande som oförnuftigt.

Ang. ändring i avlöningsvillkoren för registratorkanslisten vid justitieombudsmansexpeditionen.

(Forts.)

Herr Nilsson i Kabbarp har i varje fall icke strängt hållit sig till vad här föreslås. Vi ha ju föreslagit, att lönen skall höjas till 6,000 kronor på denna sekreterar- och registratorstjänst, och det står icke alls, att det är en biträdande sekreterartjänst, utan det står rent ut sekreterar- och registratorstjänst. I varje fall tycker herr Nilsson i Kabbarp, att även 4,500 kr. är för högt. Han säger, att denne man skall i alla fall få tre ålderstillägg, ehuru det är alldeles för mycket, men det är rent uppåt väggarna gålet att ge honom 6,000 kronor. Jag får också säga, att det yttrades också om denne man, att de ärenden han föredrog skulle vara så betydelselösa, att de egentligen vore avsedda för papperskorgen. Det är väl ändå något väl starkt uttryckt i fråga om en tjänst, som justitieombudsmannen här förordad. Jag beklagar mycket, att statsutskottet så hårt gripit in i de principer, vi i detta fall sökt tillämpa, och varigenom vi åtminstone velat ge en högre betalning åt den, som gör ett mera ansvarsfullt och krävande arbete, än åt den, som är en genomsnittsmänniska. Om man skulle tillämpa denna princip om lika avlöning, så bleve följden den, att staten helt enkelt bleve av med sina dugliga tjänstemän och nödgades få sådana, som endast äro vanliga medelmåttor och kunna inrangeras under statsutskottets linjal.

Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Huru befo-gade än herr Nilssons i Kabbarp invändningar i och för sig må synas, hoppas jag dock, att kammaren icke av dem må låta avhålla sig från att bifalla bankoutskottets hemställan, som verkligen är behjärtansvärd och förtjänar att bifallas.

Såsom ledamot av lagutskottet har jag med oro konstaterat, hur balansen hos justitieombudsmannen är för år växer. Antalet balanse-rade ärenden utgjorde sålunda vid slutet av år 1917 174 stycken, dä-rav 93, som väntade på justitieombudsmannens prövning; år 1918 hade balansen växt till 231 ärenden, dä-rav 169, som väntade på justitie-ombudsmannens avgörande.

Jag vill i förbigående säga, att jag visst icke vill påstå, att denna ökning av balansen beror på bristande nit eller förmåga hos justitie-ombudsmannen; den beror väl antingen därpå att folk numera i större

Ang. ändring i avlöningsvillkoren för registratorernas kanslisten vid justitieombudsmans-expeditionen.
(Forts.)

utsträckning än förr finner sig hava anledning att klaga över den ena eller andra ämbetsmannens åtgärder, eller också på att man bättre än förr har reda på att man *kan* klaga hos j. o. över litet av varje.

Allt nog: om icke kraftiga åtgärder vidtagas för att hindra denna balans att ytterligare växa, komma vi snart därhän, att sedan en person anmält en sak för justitieombudsmannen, han får vänta i flera år på besked om hans anmälan föranleder åtgärd eller ej. Det har redan nu inträffat, att ärenden hos justitieombudsmannen fått ligga ända till två år, innan de blivit av ombudsmannen prövade. Detta är ett missförhållande; det är icke meningen med justitieombudsmannainstitutionen, att anmälningar rörande den ena eller andra felaktigheten skola vänta i årtal på prövning. Först och främst har den, som gör en dylik anmälan med rätta anspråk på att få densamma behandlad under den närmaste framtiden. Och vidare är det också i rättssäkerhetens intresse, att det så snabbt som möjligt undersökes, huruvida en uppgiven felaktighet verkligen blivit begången eller ej. Slutligen får det ej förbises, att även de tjänstemän, mot vilka klagomål framställas, hava ett befogat anspråk på att icke allt för länge hava den misstanken vilande över sig, att de gjort sig skyldiga till fel i ämbetet. Det händer nämligen ej så sällan, att anmälningar göras utan fog. I sådana fall få då tjänstemännen orättvist skylta i tidningarna för förmenta felaktigheter och först årtal efteråt kanske allmänheten får veta, att klagomålet varit grundlöst.

Såväl den ena som den andra synpunkten synes mig tala för att riksdagen gör vad som skäligen kan göras i syfte att få denna balans avarbetad. Vad kan då riksdagen göra härvidlag? Jo, först och främst måste naturligtvis beredas tillfälle till anställande av nya eller mer kvalificerade arbetskrafter. I detta fall har justitieombudsmannen begärt förhöjning av anslaget till en amanuens att biträda honom. Men dessutom har han begärt, att denne registrator som tillika tjänstgör som sekreterare, får en lön anpassad efter hans maktpåliggande arbete.

Nu har herr Nilsson i Kabbarp anmärkt att andra registratorer icke hava så hög avlöning som justitieombudsmannens, och detta är ju riktigt. Men jag skall be att få erinra, att andra registratorer till en början hava en mycket säkrare ställning än denne, som icke är anställd på fast stat och som kan avskedas när som helst. Detta medför, att det icke är så lätt att få en duglig person till denna tjänst, om han icke erhåller sådana löneförmåner, som verkligen motsvara hans arbete. Vidare tjänstgör denne registrator också såsom sekreterare, och justitieombudsmannen har förklarat, att möjligheten för honom att under den närmaste tiden med någon utsikt till framgång få en väsentlig del av balansen avarbetad beror just på om han får behålla den tjänsteman han hittills har på den nämnda posten. Och för det ändamålet är det återigen önskvärt — liksom det är billigt — att ifrågavarande person får en avlöning, som något så när motsvarar de fordringar som ställas på honom. Det skulle enligt mitt förmenande i högsta grad vara att beklaga, om andra kammaren visade sig så litet intressera sig för och så litet behjarta de viktiga uppgifter, som justitieombudsmannen har

att fylla i vårt samhälle, att den avslope den på det hela taget mycket obetydliga löneförhöjning, som det här är fråga om.

Jag ber, herr talman, att på det varmaste få instämma i utskottets förslag med den förändring, som föreslås av herr Kristensson.

Ang. ändring i avlöningsvilkoren för registratorkanslisten vid justitieombudsmansexpeditionen.

(Forts.)

Herr Nilsson i Kabbarp: Jag kan icke på något vis medgiva, att jag använt för starka uttryck i de anföranden jag hållit. Jag anser på fullt allvar, att det skulle vara såsom herr Sommelius uttryckte sig, rent »uppåt väggarna på tok», om kammaren bifölle bankoutskottets framställning. Det är ingalunda så, att jag förbisett kvaliteten hos denne tjänsteman och endast sett på kvantiteten av hans göromål. Vi hava dock många tjänstemän med juridisk examen, vilka bekläda ämbeten, som äro mycket viktiga, men som dock icke avlönas med mer än 4,500 kronor. När vi nu säga 4,500 kronor, få vi emellertid komma ihåg, att det aldrig stannar vid detta belopp. För en tjänsteman i första graden med en lön av 4,000 kronor (eller 4,500) tillkommer under nu löpande år den tillfälliga löneförbättringen å 900 kronor. På det sättet erhålles en begynnelselön av 4,900 plus de eventuellt intjänta ålderstilläggen. Och vidare får man räkna med ett dyrtidstillägg på 3,136 kronor; det skulle sålunda bliva en avlöning av 8,036 kronor för denne registrator.

Nu sade den siste ärade talaren liksom herr Sommelius, att jag gjorde mig skyldig till oriktig framställning, när jag kallade personen »biträdande sekreterare»; det står, sades det, att han skall vara »sekreterare och registrator». Men dels visar ju detta uttryckssätt, att han *även* skall vara registrator, dels måste jag hålla mig till justitieombudsmannens egen framställning, vari han skriver att personen skall vara just *biträdande* sekreterare. Vi få komma ihåg, att det finnes en annan sekreterare hos justitieombudsmannen, nämligen expeditionssekreteraren, och han är den egentlige sekreteraren.

Men om nu denne tjänsteman skall vara sekreterare, varför skulle han då betalas högre än dylika på andra håll? Varför icke stanna för en lön å 5,800 kronor, utan sätta den till 6,000 kronor? Det anföres intet skäl härför annat än det, att det förut funnits en sekreterare på justitieombudsmannaexpeditionen, som hade denna onormala lön. Vad finnes det för rim eller reson i detta? Om han får 6,000 kronor i fast avlöning — jag bortser från möjligen intjänta ålderstillägg — därtill 4,116 kronor i dyrtidstillägg, och vidare genom tillfällig löne-reglering 1,000 kronor, kommer denne biträdande sekreterare och registrator upp till en lön på 11,116 kronor.

Jag tycker, att vem som helst av herrarna skulle inse, att detta är alldeles orimligt, och istället bifalla mitt yrkande.

Herr B o g r e n: Herr talman! Bankoutskottet har efter noggrant övervägande tillstyrkt riksdagen att bifalla, vad justitieombudsmannen här föreslår. Detta tillstyrkande kallar nu den ärade talaren, herr Nilsson i Kabbarp, för ett beslut uppåt väggarna. Det är en något hård dom den ärade talaren uttalar över landets justitieombudsman, ty det är justitieombudsmannens framställning, som utskottet här utan vidare lägger fram.

*Ang. ändring
i avlönings-
villkoren för
registratorn-
kanslisten vid
justitieom-
budsmans-
expeditionen.*

(Forts.)

Dessutom skall jag be att få fästa den ärade talarens uppmärksamhet vid några förhållanden, som slunkit förbi honom. För det första har justitieombudsmannen framhållit och framhållit flera gånger, att han kan icke nöja sig med en man i vanlig registratorskompetens, d. v. s. med endast kansliexamen. Han måste ha en man med domarekompetens. Nu är det så lyckligt, att ifrågavarande tjänsteman, denne Söderhjelm, suttit domare i två år och således två års domarerfarenhet, och jag vill nämna för den ärade talaren, att denne Söderhjelm hittills i år föredragit vart enda löpande ärende på expeditionen, då expeditionssekreteraren hela tiden varit sysselsatt med att avarbeta den stora balans, som vi hörde är rätt så avsevärd. Denne man med domarekompetens, som suttit på expeditionen i fem år med denna registratorslön utan att ha ordinarie anställning, utan att således ha hopp om att få pension, säger nu ifrån, att han icke kan stanna längre på denna så svagt avlönade plats, han måste sluta. För att då rädda honom åt justitieombudsmansexpeditionen, vilket justitieombudsmannen anser vara absolut nödvändigt, så har denne inkommit till riksdagen genom bankoutskottet med sina bekymmer och begär att få en nödig löneförhöjning till denne man för att få behålla honom vid arbetet. Kan man då säga, att om utskottet tillstyrkt riksdagen att bevilja denna framställning, detta beslut är uppåt väggarna? Jag tycker att det är något hårt det yttrandet. Visserligen skulle man ur sträng lönerogleringssynpunkt kunna stöta sig på det förslag, som man kommit med här, att denna löneförbättring skulle räknas från och med den 1 januari 1919, men för att taga bort denna stötsten från den noggranne granskarens blickar, så har utskottets vice ordförande här föreslagit den ändring i utskottets förslag, att denna löneroglering skulle inträda först från och med den 1 januari 1920.

Så sent som i går var jag i tillfälle att tala med den man, som nu uppehållit denna tjänst, som här talas om, denne Söderhjelm. Han höll då fast vid, att han kunde icke stanna på denna befattning, där han stått i fem år; han måste tänka på sin framtid och måste därför söka sig en tryggare sådan, än vad han kunde få här med denna lilla lön. Men han förklarade också, att han givit justitieombudsmannen sitt löfte att, därest riksdagen finner hans tjänst vara nödvändig och böra avlönas efter dess värde, så stannar han kvar; varom icke, så måste han avgå.

Herr talman! Jag ber att på det livligaste få vädja till kamaren att här icke låta en falsk sparsamhetskänsla göra sig gällande, utan att, då riksdagen och landet här behöva en fullt kvalificerad kraft, man också bereder denna sådana avlöningsvillkor, att man kan få behålla densamma.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag, med den ändring däri, som vice ordföranden i utskottet här framlagt.

Herr Branting: Herr talman! Jag skall ingalunda förlänga denna debatt, men alla de, som åhört argumenteringen från båda sidor i denna sak, måste säga sig, att det här är ett ovanligt

typiskt fall, där det gäller att välja mellan den behårda formalis- *Ang. ändring*
men och de reella synpunkterna. *i avlönings-*

Då man nu hört, hur önskvärt det är ur synpunkter, som vi alla respektera och erkänna vara riktiga, att den ifrågavarande personen kan få fortsätta sin tjänst, men att han naturligtvis i sin ställning måste ha någon högre lön för sitt arbete, då har man väl skäl att säga, att riksdagen i detta fall verkligen bör se på realiteten i första rummet och icke uteslutande följa de synpunkter, som framföres ifrån löneregeringskommittén. Jag förstår, att löneregeringskommitténs medlemmar måste vara angelägna om sina principer, men det förekommer allt emellanåt i livet fall, då dessa principer måste maka åt sig en smula för att man verkligen skall vinna det, som åsyftas med alltsammans, vilket ju icke är, att en viss lön skall utgå, utan att det skall vara lämpliga personer på för dem lämpliga platser så långt som möjligt.

Beträffande de 5,800 kr., som herr Nilsson i Kabbarp talade om att man borde stanna vid i stället för 6,000, har det sagts mig, och det lärer också vara så, att denna tjänst är tillsatt på förordnande helt och hållet. Det är ordnat så, för att t. ex. en ny justitiombudsman skall kunna göra ombyte ibland. Men följaktligen är det också naturligt, att någon högre lön skall utgå under det tjänsten uppehålls.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till bankoutskottets hemställan, och jag tror vi alla känna, att bankoutskottet nog också vet att beakta de formella synpunkterna, när det så skall vara. Det sågo vi ju härom dagen, då vi hade en liten kontrovers med bankoutskottets medlemmar beträffande riksbanksvaktmästarnas avlöning.

Då man alltså finner, att bankoutskottet nu enhälligt kan gå med på en sådan sak, tror jag icke, att riksdagens andra kammare bör vara ännu mer formalistisk.

Med herr Branting förenade sig herrar *Rune* och *Vennerström*.

Herr Nilsson i Kabbarp: Herr talman! Den siste ärade talaren tyckte, att vi här icke borde tillämpa någon behård formalism. Så säger man alltid, när man vill gynna någon viss tjänst eller viss person. Men lyssna vi på det örat och lönereglerna individuellt, så hamna vi i den fullkomliga formlösheten och regellösheten. Och det skulle bli ett kaos av hela vårt löneregeringsväsen.

Jag skulle snarare vilja säga, att i detta fall har man särskild anledning att hålla sig till de principer, som vi eljest alla vilja tillämpa.

Herr Bogren vill jag erinra om, att vi ha en mängd tjänstemän med domarkompetens, som sitta just med denna av mig föreslagna avlöning av 4,500 kr.

Gent emot herr Pettersson i Södertälje vill jag återigen upppepa, att den stora balans, som man nu söker skrämman riksdagens ledamöter med, avarbetas icke genom löneförhöjning till en underordnad tjänsteman utan allenast genom att tillsätta flera tjänstemän.

Ang. ändring
i avlönings-
villkoren för
registratorn-
kanstisten vid
justitieom-
budsmans-
expeditionen.

(Forts.)

Vidare har av såväl herr Bogren som herr Branting åberopats, att här är icke fråga om en ordinarie tjänsteman utan om en icke ordinarie, och följaktligen behöver man icke bry sig om det belopp, som föreslås, utan man kan gott gå med på 6,000 kr. Om vi hålla på de ringaktade principerna, så *bör* det vara så och det *är* så, att avlöningen till icke ordinarie tjänstemän är något lägre än till ordinarie; men nu vill man, att denne skall avlönas högre än en ordinarie tjänsteman.

Och vidare, då herr Bogren talade om, att denne man icke är tillförsäkrad pension och därför bör avlönas högre än andra, så vill jag erinra om, att en tjänsteman med ålderstillägg sitter icke så löst. Duger han någonting till och sköter sig, så får han förvisso stanna på sin plats. Han får sina ålderstillägg och sin pension, när den tiden kommer. Riksdagen skall ingalunda vägra honom pension. Vi ha redan pensionerat tjänstemän inom justitieombudsmansexpeditionen, vadan det kan åberopas prejudikat i det fallet. Och ekonomiskt är det så litet en nackdel för denne man, att hans anställning icke är av ordinarie natur, att det snarare är en fördel, ty på det viset behöver han ej betala pensionsavgifter utan får den regelrätta pensionen ändå, utan någon uppoffring från sin sida.

Herr talman, jag vidhåller fortfarande mitt yrkande.

Herr *Bengtsson* i Norup instämde häruti.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det yrkande, som under överläggningen framstälts av herr Kristensson, samt 3:o) bifall till det av herr Nilsson i Kabbarp gjorda yrkandet; och fann herr talmannen den under 2:o) angivna propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Nilsson i Kabbarp, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 3:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller det yrkande, som under överläggningen angående bankoutskottets förevarande utlåtande nr 57 framstälts av herr Kristensson, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Nilsson i Kabbarp gjorda yrkandet.

Voteringen utvisade 90 ja mot 58 nej, vadan kammaren bifallit det yrkande, som under överläggningen framstälts av herr Kristensson.

§ 5.

Härefter föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3, 4, 5 och 6 §§ i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om reglering av vissa inom statsförvaltningen anställda kvinnliga biträdens avlöningsförmåner m. m.;

nr 224, i anledning av väckt motion om anslag till inköp åt förre bromsaren I. Konrad Lundin av ett par konstgjorda ben;

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjt statsbidrag till vissa alkoholistanstalter;

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsbidrag till driftskostnaderna under år 1918 vid erkända alkoholistanstalten hemmet Gunnarskog;

nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående visst undantag från de i åtskilliga fall stadgade förbud att med civil befattning förena annan tjänst å rikets stat;

nr 228, angående de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor; och

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts under riksstatsens för år 1920 fjärde huvudtitel gjorda framställning angående fullföljande av arbetena å kasernetablissemang för femton infanteriregementen;

från bevillningsutskottet:

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften; samt

från bankoutskottet:

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående personlig tjänst hos skolöverstyrelsen för extra biträdet C. H. Nilsson.

§ 7.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 157, i anledning av riksdagens år 1918 församlades revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1917;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyr-

tidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter jämte i ämnet väckta motioner;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln, punkt 98, gjorda framställning om anslag till pensionsförsäkringens genomförande jämte i ämnet väckta motioner;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln, punkt 99, gjorda framställning om bidrag till understöd åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringens;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln, punkt 100, gjorda framställning angående vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln, punkt 101, gjorda framställning angående ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar m. m.;

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående beredande av förbättrade lokaler åt länsstyrelsen i Stockholms län och byggnadsstyrelsen m. m.;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anvisande av medel för utförande av om- och påbyggnadsarbeten å de i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm befintliga byggnaderna;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att för beredande av lokaler åt rikets allmänna kartverk inköpa fastigheten nr 3 i kvarteret Eken med adressnummer 4 vid Engelbrektsgatan i Stockholm m. m.;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för underhåll och vård under år 1919 av de s. k. Drottningholmsbroarna;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning av det ordinarie reservationsanslaget till arvoden åt extra länsnotarier m. m.;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts under sjätte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående ersättning till postsparbanken för dess bestyr med utbetalningar m. m. för riks-försäkringsanstalten; och

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inhämtande av riksdagens medgivande, att vissa ersättningsbelopp må få utbetalas av anslaget till tullverket;

jordbruksutskottets memorial, nr 87, med överlämnande till riksdagen av förteckning över försålda kronoegendomar; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning av dels herr Sundlings motion, nr 284, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utsträckning av området för avgiftsfria telefonsamtal mellan abonnenter i Stockholm och i dess omnejd m. m. och dels herr Perssons i Fritorp motion, nr 203, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om i vilken omfattning telegrafverket borde bestrida kostnader för lokal och betjäning vid mindre telefonväxelstationer samt vidtagande av härav föranledda åtgärder.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Lithander* under 2 dagar fr. o. m. den 29 maj och
» *Larsson* i Västerås » den 28 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.52 e. m.

In fidem
Per Crowvall.
